

METROPOLITNÍ UNIVERZITA PRAHA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2009

Bc. Tereza Kalivodová

METROPOLITNÍ UNIVERZITA PRAHA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**IZRAELSKÉ ORGANIZACE PRO
LIDSKÁ PRÁVA PŮSOBÍCÍ NA
PALESTINSKÝCH ÚZEMÍCH**

Autor: Bc. Tereza Kalivodová

Vedoucí bakalářské práce: JUDr., PhDr. Marek Čejka, Ph.D.

2009

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a všechny citace a prameny řádně vyznačila v textu. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Praze, dne 28. 7. 2009.

Poděkování

Za odbornou pomoc při zpracování předkládané práce chci na tomto místě poděkovat vedoucímu práce panu JUDr.,PhDr. Marku Čejkovi, Ph.D.

Obsah

Seznam zkratk	3
Úvod	4
Historické mezníky arabsko – izraelského konfliktu	6
Válka o nezávislost (1948)	6
Šestidenní válka (1967)	7
Jomkipurská válka (1973) a mír s Egyptem	9
Počátek výstavby židovských osad	12
Invaze do Libanonu	12
První intifáda	14
Mírový proces	17
Od války v zálivu k první mírové konferenci	17
Dohody z Oslo	18
Od smrti Jicchaka Rabina k jednání v Camp Davidu	21
Druhá intifáda	22
Lidská práva	28
Stát versus společnost	28
Universální pojetí LP	30
Mezinárodní právo	34
NGO a občanská společnost	34
Lidská práva a jejich dodržování v regionu	39
Aktuální lidsko-právní situace v regionu	42
Egypt	43
Jordánsko	44
Sýrie	45
Libanon	46
Palestinská území	47
Izrael a okupovaná palestinská území	49
Suverenita a právo národů na sebeurčení	49
Mezinárodní válečné právo	51
Aktuální situace	52
Izraelské organizace pro lidská práva	55
Historický vývoj	55
B'Tselem - Izraelské informační centrum pro lidská práva na okupovaných územích	62

Hlavní činnost.....	64
Monitoring a dokumentace.....	65
Publikační činnost	65
Informační centrum jako zdroj informací.....	66
Veřejné vzdělávání a prosazování LP	67
Video dokumentace	69
Závěr.....	73
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	75
České publikace:	75
Zahraniční publikace:	76
Internetové zdroje:	77
Stránky organizací:	80
Internetové zdroje k přílohám:.....	81
Přílohy	82
Příloha č. 1 - Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242	82
Příloha č. 2 – Hranice palestinských území před rokem 1967.....	83
Příloha č. 3 – Zóny palestinské samosprávy dle tzv. Přechodné dohody, Oslo 1995	84
Příloha č. 4 – Ukázka z reklamní kampaně organizace B'Tselem	85
Příloha č. 5 – Israel's Adoption of Major Human Rights Treaties.....	86

Seznam zkratek

ACRI	Association for Civil Rights in Israel (Asociace pro občanská práva v Izraeli)
ECOSOC	United Nations Economic and Social Council (Hospodářská a sociální rada OSN)
EU	Evropská unie
INGO	international non-governmental organisation (mezinárodní nevládní organizace)
LAS	Liga arbských států
NGO	non-governmental organisation (nevládní organizace)
OIK	Organizace islámské konference
OOP	Organizace pro osvobození Palestiny
OSN	Organizace spojených národů
PHR	Physicians for Human Rights (Lékaři za lidská práva)
PLO	Palestine Libaration Organization
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (Úřad Vysokého komisaře OSN prouprchlíky)
UNIFIL	United Interim Force in Lebanon (prozatímní síly OSN v Libanonu)
UNWRA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (Pracovní administrace uprchlíků OSN)

Úvod

Arabsko-izraelský konflikt je dlouhodobým činitelem, který ovlivňuje velké množství aktérů jak na mezinárodní, tak národní scéně. Během šedesáti let existence izraelského státu vznikla řada analýz, dokumentů, publikací a jiné literatury, která nahlížela na konflikt z různých pohledů, například bezpečnostních, ekonomických, geopolitických či environmentálních. V posledních dvou dekadách vstoupil v Izraeli na scénu nový aktér, představovaný lidsko-právními nevládními organizacemi, které tak odkrývají novou dimenzi tohoto konfliktu.

V této práci sleduji myšlenku politologa Gada Barzialiho, podle které existuje souvislost mezi veřejným vnímáním bezpečnostní hrozby a utvářením tlaku veřejnosti proti státu. Pokouším se tuto tezi verifikovat na případu izraelských lidsko-právních organizací. Otázkou tedy je, co vedlo ke vzniku lidsko-právních organizací a v jakých historických podmínkách a okamžicích se uskupení formovala.

V českém prostředí není zatím toto téma příliš reflektováno, pokud někteří autoři téma zmiňují, pak pouze okrajově a pro mou práci nedostatečně. Proto vycházím zejména ze zahraničních zdrojů, jimiž jsou články zveřejněné především v databázi www.jstor.org, dále z dostupných zahraničních publikací a především mi jsou zdrojem výstupy a výroční zprávy lidsko-právních organizací samotných.

Práce je členěna do pěti kapitol. V první a druhé se zabývám důležitými historickými událostmi a mírovým procesem. Tyto kapitoly mají zobrazit historický kontext arabsko-izraelského konfliktu, do kterého jsou následně zasazeny lidsko-právní organizace. Ve třetí kapitole se věnuji pojetí a vývoji lidských práv a obecnému rámci lidsko-právních organizací, který ukazuje umístění nevládních organizací a jejich funkci v mezinárodním systému. Čtvrtá kapitola prezentuje pojetí lidsko-právní problematiky muslimskými státy a obsahuje také krátký exkurz do aktuální situace lidských práv v sousedních zemích Izraele. Větší pozornost je zde věnována samotnému Izraeli. Současný stav v oblasti lidských práv je doplněn o širší pohled reprezentovaný kontradikcí mezinárodního práva v otázce suverenity a práva národů na sebeurčení. Závěrečná kapitola je pak zaměřena především na historický vývoj izraelských lidsko-právních organizací, kde se zaměřuji zejména na

ústřední tezi práce, která je zmíněna výše. Tato kapitola dále představuje jednu z nevlivnějších izraelských organizací – B'Tselem, kde je největší pozornost upřena na používané metody při prosazování lidských práv v Izraeli.

Historické mezníky arabsko – izraelského konfliktu

Válka o nezávislost (1948)

Nezávislost izraelského státu byla vyhlášena 14. května 1948 na základě rezoluce OSN č. 181 o rozdělení Palestiny z konce roku 1947. Zřízení židovského státu odsoudila Liga arabských států, která byla založena v roce 1945, s tím, že nedopustí jeho dlouhotrvající existenci. Nově vzniklý stát uznaly ihned Spojené státy americké následované Sovětským svazem, státy východního bloku a jižní Ameriky. Velká Británie ke vzniku státu přistupovala zprvu pasivně a snažila se odradit od souhlasu západoevropské státy a dominia. Tuto její snahu prolomila Jihoafrická republika a postupně se přidaly i ostatní státy.

V den vyhlášení samostatnosti státu vtrhly do země jednotky okolních arabských států včetně irácké, jemenské a armády Saúdské Arábie. Tento konflikt vešel do dějin jako Válka za nezávislost. Arabské země nepochybovaly o svém úspěchu. Jejich armády však sledovaly své vlastní cíle a postrádaly jednotné efektivní vedení. Nejúspěšnější armádou byla zajordánská Arabská legie, která byla založena a vycvičena Angličany a disponovala moderními zbraněmi. Jejím cílem bylo získat území na západním břehu Jordánu. Legie se angažovala v bojích o Jeruzalém, ale kromě tohoto území odmítala proti Židům dále postupovat.

Izrael svou nezávislost obhájil a navíc v souladu s uzavřenými smlouvami své území oproti návrhu rezoluce rozšířil (mj. o většinu Galileje, část Gazy a západní Jeruzalém). Na zbylém palestinském území se nevytvořil žádný arabský stát. Území západního břehu řeky Jordán včetně východního Jeruzaléma anektovalo Zajordánsko.

V důsledku první arabsko-izraelské války opustilo domovy více než půl milionu palestinských Arabů, kteří hledali úkryt v Libanonu, Sýrii, Iráku, ale především v Gaze a na východním území hašemitského království.¹ Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 194 z prosince roku 1948 vyzývala zainteresované státy k neprodleným jednáním o jejich

¹ Sachar, Howard, M.: Dějiny státu Izrael, str. 358.

budoucnosti a požadovala jejich návrat do svých domovů. Dohody však nikdy nebylo dosaženo. OSN v roce 1950 vytvořila Pracovní administraci uprchlíků Spojených národů (UNRWA). Úřad pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě je v činnosti dodnes a zajišťuje palestinským uprchlíkům zdravotní péči, humanitární pomoc a sociální zabezpečení.²

Šestidenní válka (1967)

Od poloviny šedesátých let se zvyšuje napětí mezi Izraelem a okolními státy, zejména Sýrií a Egyptem. Sýrie i Egypt usilovaly o dominantní postavení v arabském světě a podpora palestinského hnutí byla jedním z prostředků pro dosažení tohoto cíle. V roce 1964 byla ve východním Jeruzalémě pod egyptským patronátem založena Organizace pro osvobození Palestiny (OOP, anglická zkratka PLO), v jejímž čele stanul Ahmad Šukajrí.³ OOP měla k dispozici vojenskou složku - Palestinskou osvobozenou armádu, která rekrutovala vojáky z řad Palestinců z různých arabských zemí, zejména však z Gazy.⁴ V průběhu padesátých let byla v Sýrii vytvořena radikálnější palestinská skupina al-Fatah, neboli palestinské osvobozovací hnutí. V první polovině šedesátých let tato skupina organizovala ozbrojené útoky na Izrael, zvláště pak ze syrského území, z demilitarizované zóny na Golanských výšinách.⁵

Na počátku roku 1967 se stupňovalo napětí zejména na syrsko-izraelské hranici, kde docházelo nejen k ostřelování izraelského území, ale i k leteckým střetům. Sýrie se, přes platný obranný pakt z listopadu 1966 uzavřený s Egyptem, pomoci nedočkala⁶. Egyptský prezident Násir se omezil pouze na nesouhlas a varování Izraele. Přes to však postupně soustředil větší počet tanků a pěchoty na Sinajský poloostrov. Izraelská tajná služba předložila informace o plánovaném arabském útoku na Izrael. Alarmující byl i fakt, že Egypt uzavřel smlouvu o společné obraně s Jordánskem k níž se připojil i Irák. V průběhu

² Mezinárodní právo, palestinstí uprchlíci, dostupný na WWW <http://www.osn.cz/mezinarodni-pravo/?kap=61> [2005; cit. 16. 6. 2009].

³ Ahmed Šukajrí (1908-1980): v českých publikacích také Šukeiri, Šuqajrí, Šubairí; právník, bývalý náměstek generálního tajemníka Ligy arabských států. Více viz: <http://www.ahmad-alshukairy.org/>

⁴ Sachar, Howard, c.d., s. 469.

⁵ Sachar, Howard, c.d., s. 469.

⁶ Vladimír Nálevka, *Světová politika ve 20. století*, Praha: Aleš Skřivan ml. 2000 str. 84.

května se navíc na žádost egyptského prezidenta ze Sinajského poloostrova stáhli pozorovatelé OSN, kteří zde působili od druhé poloviny padesátých let, tzv. Suezské krize.⁷ V důsledku geopolitické situace se tedy Izrael musel smířit s rolí agresora. Jinými slovy pokud chtěl uspět, musel zvolit preemptivní útok.⁸

Dne 5. června 1967 začal útok izraelského letectva s cílem zničit egyptské, syrské a jordánské letectvo. Úspěšný letecký útok byl následně doprovázen pozemní ofenzivou. Během šesti dnů dokázal Izrael obsadit kromě Sinajského poloostrova pásmo Gazy, celý Západní břeh včetně východního Jeruzaléma a syrské Golanské výšiny.

Šestidenní válka měla samozřejmě ohlas na mezinárodní scéně. Po několikaměsíčních jednáních byla 22. listopadu 1967 přijata rezoluce Rady bezpečnosti OSN pod číslem 242.⁹ Tento dokument vyzývá Izrael ke stažení z okupovaných území získaných v předešlé válce, uznání svrchovanosti a územní celistvosti všech států oblasti. Dále pak volá po obnovení svobodné plavby mezinárodními vodami. Tato pasáž byla zjevně namířena proti Egyptu, který blokoval Tiranské úžiny.¹⁰ Rezoluce byla kompromisním řešením a jak izraelská strana, tak arabské státy si ji interpretovaly po svém. Dokument¹¹ hrál na dále klíčovou roli v budoucích mírových aktivitách na Blízkém východě.

Izraelský stát v šestidenní válce nezískal pouze území, ale i obyvatelstvo na něm žijící. Na Západním břehu a ve východním Jeruzalémě, v pásmu Gazy, na Sinaji a na Golanských

⁷ M.H.Sachar, c.d., s. 472.

⁸ „Preemptivní použití síly směřuje k odvrácení bezprostřední závažné hrozby v situaci, kdy není možné využít jiných prostředků k jejímu odvrácení a akce je přiměřená hrozbě. Je tedy založena na existenci protivníkových rozvinutých schopností a na faktoru jasného a bezprostředního ohrožení.“ R. Khol (hlavní řešitel): *Koncept preemptivní sebeobrany v kontextu boje proti terorismu po 11. září 2001*, Ústav mezinárodních vztahů Praha, 2005, s.1. dostupný na WWW:

<http://se2.isn.ch/serviceengine/FileContent?serviceID=10&fileid=E62A6B13-DA44-734B-F95C-F9AFC00E7CC5&lng=cs> [1. 3. 2005; cit. 16. 6. 2009].

⁹ M.H.Sachar, c.d., s. 509.

¹⁰ Marek Čejka, *Izrael a Palestina, Minulost současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, Barrister&Principal 2008, str. 117.

¹¹ Celý text rezoluce viz příloha č. 1.

výšinách žilo přes jeden milion Arabů.¹² Na tomto území, nejvíce pak v Gaze, se nacházelo více než 300 000 uprchlíků, kteří opustili své domovy již v předešlé válce v roce 1948. Okupace Západního břehu Izraelem navíc přiměla přibližně 150 000 Arabů k emigraci na východní břeh nebo do Sýrie.¹³

Izraelská okupace území se zdála být pouze dočasná. V červnu roku 1967 izraelský kabinet volil jednohlasně pro navrácení Sinaje Egyptu a Golanských výšin Sýrii, nicméně požadoval plnou demilitarizaci a mír. S Jordánskem mělo dojít k vyjednávání o hraničním uspořádání, ale status Jeruzaléma byl nediskutovatelný a měl být nadále neodmyslitelnou součástí Izraele. Sýrie však zcela odmítla rezoluci OSN a Egypt s Jordánskem odmítly podepsat mírové urovnání s Izraele před tím, než opustí okupovaná území.¹⁴

Jomkipurská válka (1973) a mír s Egyptem

Vztahy mezi Egyptem a Izraelem se i nadále vyostřovaly. Ani Egypt ani Sýrie se nedokázaly smířit s prohrou v šestidenní válce. Přípravy Sýrie a Egypta na konflikt probíhaly tentokrát systematictěji za silné materiální podpory Sovětského Svazu. 6. října 1973, v den jednoho z nejdůležitějších svátků židovského kalendáře v Den smíření - Jom Kipur, egyptská a syrská vojska zaútočila na stát Izrael. Vláda Goldy Meirové byla ofenzivou zaskočena a v prvních dnech bojů měla velké problémy tlaku odolat. Izrael se ocitl v takové krizi, že uvažoval o nasazení jaderných zbraní.¹⁵ Spojené státy dodávkami vojenského materiálu pomohly Izraeli v polovině měsíce k odražení útoku a židovský stát mohl přejít do úspěšné protiofenzivy. Izraelská armáda nakonec zatlačila egyptská vojska zpět a překročila Suezský průplav a dále postupovala na Káhiru. Na severní frontě zastavila postup syrské armády a po dobytí hory Hermon získala přístupovou cestu do Damašku.

Rada bezpečnosti vydala 22. října 1973 rezoluci č. 338 žádající zastavení palby na všech frontách. Rezoluce byla naplněna o dva dny později a příměří bylo podepsáno 11.

¹² M.H.Sachar, c.d., s. 512.

¹³ M.H.Sachar, c.d., s. 512.

^{14 14} J. D. Gerner, J. Schwedler (eds.), *Understanding The contemporary Middle East*, Lynne Rienner Publishers 2004, s. 180.

¹⁵ V. Nálevka, c.d., s. 88.

listopadu.¹⁶ Izrael se stáhl ze Sinajského poloostrova, který měl od šestidenní války pod kontrolou, avšak Golanské výšiny a západní břeh Jordánu si ponechal. Počáteční úspěchy arabských armád na jedné straně a oslabený mýtus neporazitelnosti izraelské armády na straně druhé otevřely nové obzory řešení konfliktu.

Počáteční neúspěch Izraele v Jom Kipurské válce měl dohru také na židovské politické scéně. Premiérka Golda Meirová rezignovala na svou funkci a pomyslné žezlo přijal bývalý náčelník generálního štábu Jicchak Rabin a ministra obrany Mošeho Dajana nahradil Šimon Peres.¹⁷ I přes změny v levicové vládě byla vůle voličů demonstrována zcela jasně ve volbách roku 1977, kdy se poprvé v historii státu Izrael dostala k moci pravice reprezentovaná stranou Likud.¹⁸

Na konci šedesátých let stanul v čele OOP Jásir Arafat (1929-2004). Ozbrojené složky organizace se v roce 1970 dostaly do otevřeného konfliktu s jordánskou armádou. Podporu Jordánsku vyslovily Spojené státy a ochotný pomoci byl i Izrael. Na stranu OOP se přidala Sýrie, která ovšem pod tlakem Sovětského svazu nepodnikla ozbrojený zásah.¹⁹ OOP byla z Jordánska vyhnána a za své hlavní sídlo si zvolila vnitřními nepokoji oslabený Libanon. Věhlas OOP následně stoupl po arabských summitech (Alžír 1973, Rabat 1974) a rezoluci Islámské konference z roku 1974, kde členské státy těchto organizací uznaly OOP „jediným představitelem palestinského národa“.²⁰ OOP byla takto uznána také OSN a získala statut přisedícího státu. Kromě arabských států především Indie, Rakousko nebo Kypr přiznaly představitelům OOP diplomatický status. Izrael OOP uznat odmítl.

Mírový proces s Egyptem započal především z iniciativy egyptského prezidenta Anwara Sadata. V listopadu roku 1977 se událo, do té doby něco nemyslitelného. Historická cesta prvního arabského prezidenta do Izraele byla provázena nadšením izraelské společnosti.²¹

¹⁶ V. Nálevka, c.d., s. 89.

¹⁷ Erich Termer, *Dějiny státu Izrael*. Pardubice 1991 str.172.

¹⁸ M. Čejka, c.d., s. 147.

¹⁹ E. Termer, c.d., str.163.

²⁰ M. H. Sachar, c.d., s. 613.

²¹ V souvislosti s mírovým procesem vzniká řada mírových organizací. Pravděpodobně nejdůležitější z nich je hnutí Šalom achšav („mír nyní“). Organizace vzniká roku 1978 z popudu důstojníků v záloze a vojáků,

Anwar Sadat pronesl projev v Knesetu, izraelském parlamentu a jeho iniciativa byla o několik týdnů opětována premiérem Beginem, který navštívil Egypt.²² Přímá vyjednávání mezi Egyptem a Izraelem vyvrcholila 26. března 1979 podpisem mírové smlouvy v americkém Camp Davidu. Dle ujednání směl Izrael volně využívat Suezský průplav a Egypt získal zpět Sinajský poloostrov²³, na obou stranách byly obnoveny diplomatické styky.²⁴

Mírová smlouva z Camp Davidu byla ostatními arabskými státy odmítnuta. Egypt byl vyloučen z Ligy arabských států a samotný prezident Sadat zaplatil cenu nejvyšší, v roce 1981 se stal obětí atentátu. OOP rovněž odsoudila mírové ujednání s Egyptem a pokračovala v teroristických útocích proti Izraeli.²⁵ Židovský stát navíc v roce 1980 schválil zákon, který ustanovil Jeruzalém „věčným a nedělitelným hlavním městem“ Izraele a v následujícím roce Kneset přijal zákon, kterým anektoval část Golanských výšin. Oba tyto zákony nebyly světovými mocnostmi akceptovány.²⁶ Bylo tedy jasné, že politika židovského státu směřuje k udržení okupovaných území a nikoli k jejich navrácení, o kterém se hovořilo v dohodách z Camp Davidu.

Izrael se v mnoha směrech snažil připoutat nově získané území k Židovskému státu. Činil tak mj. v oblasti dopravy, komunikací a další ekonomickou aktivitou. Proto je následující období ve znamení zhoršujících se ekonomických podmínek na palestinských územích, které vedly Palestince ke zvyšující se závislosti na židovském státu.²⁷ Jednou z aktivit Izraele je také proces budování židovských osad.

kteří se snažili přimět vládu k větší aktivitě v mírovém procesu s Egyptem. Z jejich pohledu nebyla činnost vlády dostačující. V průběhu let se stala zastřešující organizací mnoha dalších mírových skupin. Svého vrcholu dosáhla v době invaze do Libanonu. Více viz: D. Hall-Cathala: *The Peace Movement in Israel, 1967-87* Oxford, 1990.

²² M. Čejka, c.d., s. 147nn.

²³ Sinajský poloostrov byl plně navrácen Egyptu v dubnu 1982. viz: Michael Krupp: *Sionismus a stát Izrael: historický nástin*, Vyšehrad 1992, s. 154n.

²⁴ E. Ternér, c.d., s. 177.

²⁵ V. Nálevka, c.d., s. 90.

²⁶ E. Ternér, c.d., s. 178.

²⁷ J. D. Gerner, J. Schwedler (eds.), c.d. s. 183.

Počátek výstavby židovských osad

Po vítězství v šestidenní válce byly na okupovaných územích stavěny především vojenské základny. Oficiální osidlovací politika židovského státu se z počátku soustředila především na strategické oblasti, tedy na jordánské údolí, které bylo častým útočištěm guerillových skupin.²⁸ Osídleno bylo také okolí větších měst na Západním břehu, hlavně okolí Betléma a Hebronu, které jsou tradičně cílem náboženských osadníků, především kvůli posvátným místům, biblické jeskyni Machpela a Rachelině hrobce.

V první polovině sedmdesátých let se zformovala skupina náboženských sionistů pod názvem Guš Emunim („Blok věrných“), která ideologicky odůvodnila proces židovského osidlování tzv. Velkého Izraele.²⁹ Svou činnost směřovala převážně na nejzaldněnější arabské oblasti Západního břehu a bojovala proti všem snahám o navrácení okupovaných území.

S příchodem pravicové vlády Likudu se výrazně zvýšila výstavba židovských osad na okupovaném území. Beginova vláda se zaměřila na plánované rozšiřování předměstí již etablovaných měst za tzv. zelenou linii tedy na Západní břeh. Stěhování do těchto oblastí bylo strategicky státem zvýhodňováno (daňové a sociální výhody).³⁰

Invaze do Libanonu

Od roku 1970 OOP soustředila své síly v jižním Libanonu, odkud pokračovala v teroristických akcích namířených proti Izraeli. V roce 1978 na tuto situaci reagoval Izrael vojenskou akcí pod krycím názvem „Litani“, když obsadil jižní část Libanonu a tím zatlačil bojovníky OOP na sever.³¹ Ke stažení izraelských vojsk došlo až po umístění jednotek UNIFIL.³²

²⁸ M. Čejka, c.d., s. 123.

²⁹ E. Termer, c.d., s. 182.

³⁰ M.H.Sachar, c.d., s. 664.

³¹ M. Krupp, c.d., s. 158.

³² United Interim Force in Lebanon.

Stažení vojsk přesto neznamenalo vyřešení situace a izraelské jednotky nadále setrvaly v pohraniční oblasti. Židovský stát čekal na oficiální důvod, kterým by mohl ospravedlnit další vojenskou akci a tím dosáhnout stabilizace severní hranice. Touto záminkou se stal úspěšný atentát na izraelského velvyslance v Londýně v červnu 1982, který rozpoutal další vojenskou akci tentokrát pod názvem „Mír pro Galileu“.³³

Izraelská invaze do Libanonu měla od samého počátku odpůrce v izraelské společnosti. Poprvé v historii Izraele bylo rozhodnutí vlády zpochybňováno nadměru explicitně. Lidé demonstrovali svůj nesouhlas nejen v ulicích ale i na univerzitách, psali petice a dopisy do různých redakcí. Po masakrech v palestinských táborech Sabra a Šatíla, kterým přihlížela izraelská vojska, došlo v Izraeli k vůbec největším demonstracím v dějinách státu. Podle uskupení Šalom achšav se demonstrací účastnilo na 400 000 obyvatel.³⁴ Invaze do Libanonu nejen oživila aktivity již stávajících mírových uskupení jako například zmíněné Šalom achšav, ale iniciovala také vznik nových. Jedním z uskupení byl mj. Ješ Gvul („Hranice existuje“),³⁵ které zpochybňováním legitimacy války vyzývalo izraelské vojáky k odmítnutí služby ve válce. Na stovky vojáků podepsalo petici a bylo ochotno myšlenku podpořit. Přibližně 150 z těchto vojáků pak bylo odsouzeno na různě dlouhé tresty pro neuposlechnutí rozkazu.³⁶

Zničení infrastruktury OOP v Libanonu vedlo ke vzniku lépe organizovaných lokálních hnutí odporu na Západním břehu a v Gaze. Mezi důvody tohoto procesu byly také vzrůstající nezaměstnanost mezi Palestinci, restrikce uvalené izraelskou správou, pokračující výstavba židovských osad, ale také pocit, že OOP a ostatní arabské státy nejsou schopny dostatečně hájit jejich zájmy.³⁷ Lokální hnutí odporu pak získala na důležitosti v závěru osmdesátých let v souvislosti s lidovým povstáním – intifádou.³⁸

³³ M. Čejka, c.d., s. 157.

³⁴ J. D. Gerner, J. Schwedler (eds.), c.d. s. 184n.

³⁵ Překládáno též jako „Odsud-posud“ nebo „Hranice je“

³⁶ M. Krupp, c.d., s. 162.

³⁷ M. Čejka, c.d., s. 169.

³⁸ J. D. Gerner, J. Schwedler (eds.), c.d. s. 185.

První intifáda

Katalyzátorem napjaté atmosféry na okupovaných územích byl silniční incident z prosince 1987, při kterém izraelský řidič naboural do řady vozidel na vojenském přechodu (check-point) v Gaze a usmrtil čtyři palestinské dělníky a sedm vážně zranil. Mnozí si tuto událost vykládali ne jako nehodu, ale jako úmyslný čin, který měl odčinit zabití izraelského obchodníka, jenž incidentu předcházelo. Pohřby palestinských dělníků přerostly v masové demonstrace, které se brzy přenesly i do východního Jeruzaléma a na Západní břeh.³⁹

Palestinská intifáda vznikla do značné míry spontánně. Vedoucí představitelé Fatahu a OOP v zahraničí byli tímto výbuchem hněvu dokonce překvapeni. Izrael byl povstáním také velmi zaskočen a zpočátku odpovídal na demonstrace velmi tvrdými vojenskými a policejními zásahy. Tím se samozřejmě zvyšoval počet obětí na palestinské straně a také tím docházelo k eskalaci konfliktu.⁴⁰ Hlavními útočnými zbraněmi Palestinců při násilnostech byly především kameny, zápalné lahve a někdy i lehké zbraně. Brutálními zásahy izraelských vojáků se světové sympatie přikláněly na palestinskou stranu a izraelská popularita značně klesala. Pro své metody byl židovský stát kritizován nejen Spojenými státy a západní Evropou, ale také OSN.⁴¹

Hlavním cílem povstání bylo dosáhnout odchodu Izraelců z okupovaných území a vytvoření palestinského státu, který byl proklamován rezolucí OSN v roce 1947. Pro první intifádu jsou charakteristické většinou nenásilné akce - demonstrace, masové stávky pracovních sil zaměstnaných v Izraeli, odmítnutí podnikatelů platit poplatky Izraeli, bojkot izraelských výrobků apod. Tyto akce vyvolaly hospodářské problémy na obou stranách. Zvýšené náklady na vojenskou kontrolu, ztráty v izraelském obchodním sektoru, nedostatek pracovních sil, který paralyzoval stavební průmysl a největší citrusové, plantáže stálo Izrael po roce jeho trvání přibližně 650 milionů dolarů.⁴²

³⁹ J. D. Gerner, J. Schwedler (eds.), c.d. s. 185.

⁴⁰ V počátku povstání se zformovala islámská fundamentalistická organizace Hamás. Navazovala a později řídila aktivity Muslimského bratrstva v Palestině. Více viz M. Inrovigne: *Hanás, Islámský terorismus ve Svaté zemi*, Vyšehrad 2003.

⁴¹ M. Čejka, c.d., s. 170n.

⁴² M.H.Sachar, c.d., s. 717.

Intifáda obecně „...přispěla k upevnění palestinské národní identity a sebeuvědomění. Palestinci přestali být závislí na aktivitách sousedních států (hlavně Jordánska), sami více začali ovlivňovat svoji situaci.“⁴³ V roce 1988 ukončil jordánský král Husajn právní a administrativní svazky s okupovaným územím, tedy se Západním břehem, a uznal požadavek na vytvoření nezávislého palestinského státu. Odpovědnost za toto území oficiálně převzala OOP v čele s Jásirem Arafatem. Ten o několik měsíců později na zasedání Palestinské národní rady vyhlásil založení nezávislého palestinského státu a uznal rezoluce Rady bezpečnosti č. 242 a 338. Uznáním rezolucí tedy došlo k nepřímému uznání existence Izraelského státu.⁴⁴

Izraelská vláda nadále trvala na pozici nevyjednávání s OOP a spolu s armádou pokračovala v represivních akcích proti povstalcům. Intifáda rozdělila izraelskou společnost do několika táborů. Část byla ochotna k větším ústupkům, jiní však zastávali opačný názor a požadovali ještě tvrdší postoj vlády i armády. Radikálové pak neváhali přikročit k teroristickým akcím, které byly namířeny proti arabskému obyvatelstvu. V době povstání však na druhou stranu zaznamenala nárůst i mírová hnutí. Přes to, že se nekonaly takové demonstrace jako při invazi do Libanonu, k různým protestním akcím docházelo. Nově vzniklá skupina „Ženy v černém“ každý pátek tiše demonstrovala ve velkých městech. Na konci roku 1989 se v Jeruzalémě sešly desetitisíce Izraelců a Palestinců, kteří pod heslem „rok 1990 – rok míru“ vytvořilo živý řetěz kolem starého města,⁴⁵ dále se konala různá setkání mezi Izraelci a Palestinci zejména z iniciativy Šalom achšav.⁴⁶ Izrael se v průběhu čtyřiceti let konstituoval do regionální mocnosti, vyvinul vlastní jaderný arsenál, disponuje jednou z nejlepších armád v regionu a v průběhu válek ukázal

⁴³ M. Čejka, c.d., s. 172.

⁴⁴ E. Terner, c.d., s. 202n a 244.

⁴⁵ Této akci dala podnět Italská mírová asociace. Někteří účastníci akce byli napadeni policií, která využívala slzný plyn, vodní děla a gumové projektily. Padesát účastníků bylo zatčeno a přibližně stejný počet zraněno. Zásah policie vyvolal odpor zejména radikálních mírových hnutí, která na následující dny svolala demonstrace a různé workshopy. Více viz.: Andrew Rigby, Unofficial Nonviolent Intervention: Examples from the Israeli-Palestinian Conflict, *Journal of Peace Research*, Vol. 32, No. 4 (Nov., 1995), s. 456. Dostupný na www.jstor.org [cit.18.6.2008].

⁴⁶ Krupp Michael: Sionismus a stát Izrael: historický nástin, Vyšehrad 1992, str. 172-3.

svou houževnatost a neústupnost. S první intifádou získává arabsko-izraelský konflikt nové dimenze a stává se konfliktem palestinsko-izraelským. Před Izraelem stojí nová výzva v podobě mírového procesu, která skýtá naděje na mírové uspořádání jak s okolními arabskými státy, tak s Palestinci. Které z těchto nadějí budou vyplněny, které méně a které vůbec, to se pokusím nastínit v následující kapitole.

Mírový proces

Od války v zálivu k první mírové konferenci

Válka v zálivu začala v srpnu roku 1990 iráckou invazí do Kuvajtu a zastínila tak události v Izraeli. Palestinci, kteří se přidali na iráckou stranu, kritizovali mezinárodní společenství za aplikování dvojího metru, když se při nátlaku na Irák, odvolávajíc se na mezinárodní právo, společenstvo dožadovalo, aby se bezodkladně stáhl z kuvajtského území, nicméně totéž odmítlo udělat v případě Palestinců, resp. Izraele. V průběhu války byl Izrael ostřelován iráckými raketami. V této souvislosti byl požádán Spojenými státy, aby se zdržel odvety, ze strachu z narušení protiirácké koalice a rozšíření konfliktu do většího regionu.⁴⁷

Důsledky války v zálivu měly neblahý dopad pro Palestince, který se projevil jak na lokální tak na mezinárodní scéně. Velký počet Palestinců přišel během války o zaměstnání a kvůli silné migrační vlně sovětských Židů našli svá místa po ukončení konfliktu obsazená. Zákaz vycházení, uvalený během války na Gazu a Západní břeh, měl fatální důsledky také pro zemědělce.⁴⁸ Na mezinárodní úrovni ztratila OOP spojence a bohaté donátory z Kuvajtu a Saudské Arábie, radikální hnutí šířící myšlenky islámské revoluce pak nově našla oporu v Iránu či Súdánu.⁴⁹

Po vyřešení konfliktu v Kuvajtu se americké zájmy opět přeorientovaly na palestinsko-izraelský konflikt. Po rozpadu Sovětského bloku navíc nabyly na prestiži a vlivu a tento fakt jen umocnila válka v zálivu. Nově navázaná spolupráce s arabskými státy navíc přispěla k řešení problematiky palestinsko – izraelského konfliktu.

Po několikaměsíčním diplomatickém úsilí, v jehož čele stál americký státní tajemník James Backer, byla svolána mírová konference do španělského Madridu. Pod patronací USA a Sovětského svazu se mírových jednání zúčastnily kromě delegací Egypta, Sýrie, Libanonu

⁴⁷ . D. Gerner, J. Schwedler (eds.), c.d. s. 187n.

⁴⁸ M.H.Sachar, c.d., s .732.

⁴⁹ M. Čejka, c.d., s. 179.

a Izraele také společná jordánsko – palestinská delegace, neboť izraelská vláda odmítla přímá jednání s OOP. Konference v Madridu sice nevyústila v žádnou dohodu, nicméně samotný fakt, že byla svolána, byl úspěch.⁵⁰

Mírová jednání pokračovala i v následujícím roce 1992 jak na multilaterální, tak bilaterální rovině. Hovořilo se o klíčových oblastech, především o vodních zdrojích, palestinských uprchlících, kontrole zbrojení, ale také o ekonomickém rozvoji či životním prostředí. Nakonec až tajná jednání v Norsku ve svém důsledku vedla k mírovým dohodám.⁵¹ V izraelských volbách navíc v roce 1992 zvítězila levice, Strana práce Jichcaka Rabina, která byla více nakloněna mírovým rozhovorům. V témže roce byl také zrušen zákon, který zakazoval kontakt s OOP.

Dohody z Oslo

V letech 1993 až 1999 podepsal Izrael s Palestinskou samosprávou několik dohod, pro které se vžilo označení dohody z Oslo. K uzavření historicky první dohody mezi oběma stranami došlo pod americkým patronátem v září 1993 v Bílém domě ve Washingtonu. Deklarace principů prozatímního uspořádání samosprávy,⁵² jak se dokument oficiálně nazýval, udala v podstatě rámec pro další vyjednávání, která měla sledovat daný časový harmonogram. Po přechodné pětileté období měla být vytvořena Palestinská národní samospráva na jasně stanovených území Jericha a Gazy⁵³ a obě strany měly v tomto časovém horizontu postupně budovat a upevňovat vzájemné vztahy, aby byly v závěrečné fázi jednání schopny projednávat složitější otázky například status Jeruzaléma, otázku uprchlíků, hranice či židovské osady. Konečného uspořádání mělo být dosaženo k roku 1999. Důležitou součástí dokumentu představovala deklarace o vzájemném uznání mezi

⁵⁰ J. D. Gerner, J. Schwedler (eds.), c.d. s. 188.

⁵¹ M. Čejka, c.d., s.184n.

⁵² Nebo také Deklarace principů přechodné samosprávy, v angličtině pak celé znění dokumentu: Declaration of Principels on Interim Self Government Arrangement.

⁵³ M. Čejka, c.d., s. 189.

OOP a Izraelem,⁵⁴ která prolomila bariéry i mezi ostatními arabskými státy a židovským státem.⁵⁵

Brzy bylo jasné, že harmonogram nebude možné dodržet. I přes dílčí úspěchy v Káhiře a Tabě v říjnu 1993, kde se projednávalo předání Jericha a Gazy pod palestinskou samosprávu, pokračovala jednání velmi pomalu. Ke komplikaci mírového procesu přispěla i vnitropolitická situace v židovském státě a na okupovaných územích. V Izraeli schválil Kneset Deklaraci principů jen těsnou většinou, na palestinské straně získal dokument podporu větší.⁵⁶ Na palestinské straně odmítali dokument fundamentalistická islamistická hnutí v čele s Hamásem a v Izraeli se proti deklaraci stavěla hlavně radikální pravice, osadnická hnutí (Guš Emunim), ale také umírněný Likud. Likud také zahájil ostrou politickou kampaň proti levicové vládě.

Situace se ostřila a ruku k násilí vztahovalo stále více lidí. V únoru roku 1994 židovský osadník Baruch Goldstein zastřelil v Hebronu v hrobce patriarchů 29 muslimů, mnohem více jich zranil a nakonec byl sám zabit. V průběhu vyšetřování se zjistilo, že jeho pohnutky byly čistě politické – zastavit nebo alespoň zkomplikovat mírový proces.⁵⁷ Spirála násilí byla roztočena a odpověď z palestinského tábora na sebe nenechala dlouho čekat. Následující měsíce byly ve znamení teroristických akcí ve velkých izraelských městech. Na teroristické útoky Palestinců odpovídala izraelská vláda tvrdými vojenskými zásahy, které byly podpořeny uzavřením palestinských území. Tyto uzavírky měly neblahý dopad především na palestinské hospodářství kvůli jejich závislosti na Izraeli. Prohlubující se chudoba tak palestinskou společnost spíše radikalizovala.⁵⁸

Na počátku května 1994 byla v Káhiře podepsána smlouva o odchodu izraelských jednotek z Gazy a Jericha. Byla ustavena Palestinská národní samospráva, jejímž prezidentem se

⁵⁴ Izrael uznal v dokumentu OOP jako vrcholného představitele Palestinců, nikoli však jejich právo na vlastní stát. viz M. Čejka, c.d., s. 188.

⁵⁵ L. Hindlsová, *Dlouhá cesta k míru, Bill Clinton a Blízký východ*, Professional Publishing 2004, str. 62.

⁵⁶ M. Krupp, c.d., s. 195.

⁵⁷ M. Čejka, c.d., s. 190.

⁵⁸ M. Čejka, c.d., s. 192.

stal Jásir Arafat a právě do Gazy přesunul i své sídlo.⁵⁹ Paralelně s palestinským mírovým procesem jednal Izrael také o mírovém uspořádání s Jordánskem a Sýrií. Mírová jednání se Sýrií ztroskotala, protože nebyla nalezena shoda ve dvou klíčových oblastech: Izrael byl ochoten stáhnout se z Golanských výšin, ale akt podmínil prvotním uznáním existence svého státu. Sýrie navíc požadovala stažení vojsk v průběhu jednoho roku, kdežto Izrael trval na pětileté lhůtě. Odlišnou cestou se ubírala jednání s Jordánskem. Ihned po podepsání Deklarace principů vypracovaly obě strany společnou agendu pro mírovou smlouvu. Spojené státy do bilaterálních jednání nezasahovaly, jednání probíhala za přítomnosti Rabina, Perese a krále Husajna a jeho bratra, prince Hassana. Úspěšná jednání vedla v červenci roku 1994 uzavření tzv. Washingtonské deklarace a tím ukončila válečný stav mezi oběma aktéry. Deklarace navíc garantovala Jordánsku práva nad posvátnými muslimskými místy v Jeruzalémě, což s nelibostí nesl zejména Jásir Arafat.⁶⁰

Na podzim roku 1995 byla podepsána tzv. Přejídná dohoda⁶¹ neboli Oslo II., která rozšiřovala palestinskou samosprávu na stanovená palestinská města zejména Ramalláh, Hebron, Betlém atd. Území Gazy a Západního břehu měla být podle dohody rozdělena do následujících tří zón⁶² :

- Zóna A: představuje oblast, ve které žije většina palestinské populace. V souladu s uzavřenou dohodou měla do této zóny patřit největší města. Oblast měla být pod plnou palestinskou kontrolou.
- Zóna B: je druhou nejvíce zalidněnou oblastí, která zahrnuje převážně venkov. Tato oblast spadá dle dohody pod palestinskou civilní správu, avšak pod izraelským vojenským dohledem. Izrael zůstal odpovědný za „vnitřní bezpečnost“.
- Zóna C: zahrnuje největší rozlohu, zbytek území Západního břehu a Gazy. Jedná se především o problematiku oblastí, jejichž statut měl být v budoucnu projednán, tedy zejména východní Jeruzalém, židovské

⁵⁹ M. Krupp, c.d., s. 196n.

⁶⁰ L. Hindlsová, c. d., s. 66nn.

⁶¹ The Taba Accord. Interim Agreement Between Israel and the PLO.

⁶² Viz příloha č. 3.

osady, pohraniční zóny a vojenské osady. Tato území měla prozatím zůstat pod plnou izraelskou kontrolou.⁶³

Izraelské jednotky se podle budoucích dohod měly stahovat ze zón B a C až do úplného předání území pod palestinskou samosprávu. Přechodná dohoda dále stanovila termín voleb do palestinské samosprávy nejpozději na leden 1996, kterých se mohli zúčastnit i Palestinci žijící ve východním Jeruzalémě.⁶⁴

Otázka efektivního výkonu palestinské správy v zóně A a B byla zpochybňována, neboť se jedná o oddělená území a implementace výkonné správy je tedy více než komplikovaná. Další překážkou jsou komunikace tzv. Bypass Roads, které mohou využívat pouze osadníci a které navíc přispívají k další izolaci palestinských území. Diskutabilní je i zóna C, kde si Izrael ponechal právo na další výstavbu osad v rámci tzv. přirozeného rozvoje židovských osad.⁶⁵

Od smrti Jicchaka Rabina k jednání v Camp Davidu

Zavraždění Jicchaka Rabina v roce 1995, vítězství pravicového Likudu ve volbách v následujícím roce, zvyšující se počet židovských osad, teroristické útoky Palestinců a izraelské vojenské odpovědi nechávaly osud dohod z Oslo a vůbec celého mírového procesu značně nejistým. Přes silný tlak Spojených států došlo pouze k dílčím pokrokům ve formě tzv. Hebronského protokolu, který upravoval statut posledního velkého města spadajícího pod palestinskou autonomii. Ve městě byly vytvořeny dvě zóny H1 a H2. V zóně H1 žila převážná část populace města a do zóny H2 byla zahrnuta i malá židovská komunita s izraelskou vojenskou přítomností.⁶⁶ Dále pak za vlády izraelského premiéra Netanjahua bylo podepsáno tzv. Memorandum od Wye River, podle kterého měl Izrael získat bezpečnostní záruky a odstranění protiizraelsky namířených pasáží Charty OOP za uvolnění části Západního břehu, propuštění vězňů a hospodářskou pomoc ve prospěch Palestinců.

⁶³ Gerner, J.D a Schwedler, J. (ed) 2004, str.190, Čejka, M. 2008, str. 194, Negotiations Primer, Palestine Liberation Organization, Negotiations Affairs Department, str. 8.

⁶⁴ L. Hindlsová, c. d., s. 66nn.

⁶⁵ M. Čejka, c.d., s. 195.

⁶⁶ L. Hindlsová, c. d., s. 93n.

Optimističtěji ale vypadala jednání Izraele se Sýrií, o kterých se hovořilo již na počátku roku 1997, která však byla obnovena až za nastupující levicové vlády Ehuda Baraka v roce 1999. Přes několik setkání vrcholných představitelů států ke shodě nakonec nedošlo. Syrský prezident Asad se kvůli svému špatnému zdravotnímu stavu snažil připravit nástupnictví svého syna a premiér Barak se opětovně přeorientoval na mírová jednání s Palestinci. Po krachu jednání se Sýrií se izraelský premiér rozhodl k jednostrannému stažení izraelských vojsk z jižního Libanonu, ke kterému došlo v polovině roku 2000.

Bezpečnostní situace v Izraeli a na okupovaných územích se neustále horšila. Několik týdnů před stažením z Libanonu propukly na palestinském území nepokoje provázené ozbrojeným násilím, ke kterým se Arafat ze strachu o své postavení mezi Palestinci stavěl velmi rezervovaně. Nakonec i on souhlasil se svoláním mírového summitu na červenec roku 2000 do Camp Davidu, kde mělo být projednáno konečné uspořádání.⁶⁷

V porovnání s mírovým summitem v Camp Davidu z roku 1978 byla pozice jednotlivých aktérů značně odlišná. Prezidentu Billu Clintonovi se chýlilo druhé funkční období ke konci a měl proto eminentní snahu o pokrok v jednáních. Na druhé straně byl Arafat pod stále větším tlakem radikální opozice, která si mírová jednání nepřála. Premiér Barak neměl příliš silný mandát, což se projevilo na podzim téhož roku, když rezignoval na svůj post a oznámil předčasné premiérské volby konané na počátku roku nadcházejícího.⁶⁸ V Camp Davidu se projednávala otázka Jeruzaléma, hranice Západního břehu a otázka palestinských uprchlíků. Rozhovory však nepřinesly žádné pozitivní řešení nestálé situace, která tak měla kulminovat krátce poté vypuknutím druhé intifády.

Druhá intifáda

Začátek druhé intifády je spojován s datem 28. září 2000, kdy izraelský předák opoziční strany Likud Ariel Šaron navštívil v doprovodu stovek policistů Chrámovou horu v Jeruzalémě, jedno z nejsvětějších muslimských ale i židovských míst. Proto je toto

⁶⁷ L. Hindlsová, c. d., s. 119n.

⁶⁸ L. Hindlsová, c. d., s. 121nn.

povstání také označováno jako intifáda Al-Aksá.⁶⁹ Je však nutné poznamenat, že provokativní vystoupení Ariela Šarona se v atmosféře dlouhotrvajícího neklidu stalo pouhou záminkou pro rozpoutání povstání.

Od uzavření první dohody z Oslo se zdvojnásobila populace židovských osadníků na okupovaných územích, k největšímu nárůstu došlo v premiérském období Benjamina Netanjahua. Samotné osady pak následně zvětšovaly svou rozlohu, například kolem východního Jeruzaléma se utvořilo souvislé židovské osídlení, což výrazně narušilo palestinskou ideu východního Jeruzaléma jakožto budoucího hlavního města palestinského státu. Palestinské obyvatelstvo dále trpělo ekonomickým propadem, rostoucí nezaměstnaností a neustále se zhoršující životní úrovní. Vnitřní napětí také rostlo v souvislosti s korupcí v Arafatově správě.⁷⁰ Palestinská frustrace se následně odrazila ve zvyšující se podpoře radikálních hnutí v čele s Hamásem a Palestinským džihádem, inklinace k těmto a sekulárním militantním hnutím dále rostla i v průběhu intifády.⁷¹

Po Šaronově návštěvě posvátného okrsku vypukly nepokoje nejen v Gaze a na Západním břehu, ale nově i v izraelských městech se silnou arabskou komunitou, tedy například v Hajfě, Nazaretu či Jafě. Druhá intráda probíhala ve znamení ozbrojeného boje, proto tedy byly ztráty lidské i ztráty hmotné mnohem větší, nežli při intifádě první. Od samého počátku se palestinský odpor často uchýloval k užití daleko sofistikovanějších zbraní užitých nejen při sebevražedných útocích. Židovské osady a sídliště byly ostřelovány z pásma Gazy jednoduchými raketami Kassám, které byly naplněny trhavinou a docházelo také k využití min a dálkově ovládaných podzemních náloží. Izrael na útoky reagoval velmi tvrdě. Odpovědí byly útoky vojenské těžké techniky na vybrané palestinské cíle a tyto vojenské operace mnohdy doprovázelo obsazení oblastí pod plnou palestinskou samosprávou, tedy zóny A.⁷² Vláda také iniciovala tzv. mimosoudní fyzické likvidace zaměřené na vlivné představitele palestinských frakcí, zejména Hamásu. V každodenním životě byl Palestincům omezován pohyb mezi Západním břehem a Gazou, ale také na

⁶⁹ J. D. Gerner, J. Schwedler (eds.), c.d. s. 192.

⁷⁰ M. Čejka, c.d., s. 214.

⁷¹ V období druhé intifády vznikla nová teroristická ozbrojená organizace Brigády mučedníků Al-Aksá jejíž členové mají vazby na Fatah. Více viz M. Čejka, c.d., s. 227.

⁷² M. Čejka, c.d., s. 220.

samotném Západním břehu mezi městy a vesnicemi, což na jedné straně komplikovalo výkon již tak oslabené samosprávy a na druhé straně přispělo ke zhoršující se ekonomické situaci a prohlubující se frustraci Palestinců, kteří nebyli zapojeni do teroristických aktivit.

I v průběhu druhé intifády však probíhala diplomatická jednání. Jedním z posledních pokusů amerického prezidenta Clintona bylo svolání vrcholných představitelů Izraele, palestinské samosprávy, Jordánska, Egypta, členů EU a generálního tajemníka OSN do Šarm al-Šejchu. V egyptském letovisku se jednalo o zastavení násilí a znovu obnovení mírového procesu. Na základě dohody byla ustanovena komise, která měla prozkoumat důvody krize. V závěru roku se naposledy pod Clintonovým patronátem sešel Arafat s Barakem v Bílém domě, kde americký prezident představil svou vlastní ideu řešení konfliktu.⁷³ Přes to, že byl plán stranami přijat jako základ pro budoucí vyjednávání, byl mírový proces na dlouhou dobu přerušen. Bilaterální jednání sice pokračovala ještě v lednu roku 2001 v Tabě avšak bez výrazného úspěchu. V Bílém domě vystřídal Billa Clintona bývalý texaský senátor George Bush Jr. a v únoru na izraelské premiérské křeslo usedl Ariel Šaron.⁷⁴

K oživení mírového procesu došlo až v souvislosti s tzv. Cestovní mapou,⁷⁵ která byla navržena jako společný projekt Spojených států, Evropské unie, Ruska a Organizace spojených národů, a která měla za prvotní cíl ukončení izraelsko-palestinské násilí. Poprvé byl plán představen americkým prezidentem Georgem W. Bushem v roce 2002, který se vyslovil pro vznik nezávislého palestinského státu. Celý návrh byl rozdělen do tří fází a jeho konečným cílem mělo být vyřešení konfliktu jako takového do roku 2005.

V první fázi mělo být ukončeno palestinské násilí a na druhé straně se měl židovský stát stahovat z osad a ukončit jejich novou výstavbu. Ve fázi druhé měl vzniknout nezávislý palestinský stát, jehož fungování mělo být kontrolováno mezinárodním dohledem.

⁷³ Podle „Clintonova plánu“ měl být vytvořen palestinský stát na 95% rozloze Západního břehu, Gaze a zbývajících 5% území mělo být kompenzováno rozšířením území Gazy. V otázce Jeruzaléma pak měla být arabská část pod kontrolou Palestinců a židovská Izraele. Palestinským uprchlíkům měl být umožněn návrat do nově vzniklého palestinského státu.

⁷⁴ L. Hindlsová, c. d., s. 128n.

⁷⁵ V ang. Road Map for Peace.

Konečně ve třetí fázi mělo dojít ke stanovení přesného postavení hranic mezi Izraelem a Palestinským státem. V rámci naplňování plánu se však nepodařilo úspěšně dokončit ani jeho první fázi. Bylo jasné, že složité otázky konečného uspořádání nebude možné vyřešit během tak krátké chvíle, kterou představovaly tři roky. K dílčím změnám ovšem přeci jen došlo, a to zejména na palestinské straně, kde byla zřízena funkce premiéra, byla schválena prozatímní ústava a došlo i na částečnou reformu bezpečnostních složek.⁷⁶ Na izraelsko-palestinském summitu konaném v únoru 2005 v egyptském Šarm al-Šejchu⁷⁷ se obě strany vyjádřily pro podporu „Cestovní mapy“.⁷⁸

Jednou z nejdůležitějších událostí druhé intifády bylo bezpochyby úmrtí Jásira Arafata, který již několik posledních let nuceně trávil ve svém sídle v Ramalláhu. Arafat zemřel ve francouzské nemocnici, kam byl pro svůj zhoršený zdravotní stav převezen. Jeho smrt byla oficiálně potvrzena 11. listopadu 2004. Smrt Jásira Arafata posílila jeho politické protivníky zejména Hamás, ale na druhou stranu rozložila politickou moc, která byla v jeho osobě kumulována. A tak se po jeho smrti do vedení OOP postavil Mahmúd Abbás,⁷⁹ do čela Fatahu přešel Farúk Kaddúmí a prezidentský post Palestinské autonomie dočasně obsadil stávající premiér Ahmad Kurája. Na začátku roku 2005 proběhly prezidentské volby a tento post obsadil demokratickou cestou zvolený Mahmúd Abbás.⁸⁰

Přibližně v téže době žila izraelská společnost politickým rozhodnutím Ariela Šarona tedy plánem jednostranného stažení Izraele z pásma Gazy. Izraelského premiéra vedly k tomuto kroku zejména vysoké náklady na bezpečnostní a vojenské závazky plynoucí z okupace území. Vzhledem k tomu, že izraelská strana nespatořovala na palestinské straně partnera pro vyjednávání, rozhodla se pro jednostranný krok. Stažení izraelských vojsk vyvolalo

⁷⁶ M. Čejka, c.d., s. 235.

⁷⁷ Toto setkání bývá označováno za konec druhé intifády, protože zde byla podepsána deklarace o příměří. Jiní považují za konec povstání Arafatovu smrt, druzí tvrdí, že pokračuje dodnes.

⁷⁸ Cestovní mapa dodnes není zcela odložena. Představuje totiž jeden z nejučenějších návrhů poslední doby.

⁷⁹ Mahmúd Abbás participoval jako nově zvolený premiér mj. na jednáních v roce 2003 v Akábě, kde se projednával plán „Cestovní mapy“. Na toto setkání Jásir Arafát pozván nebyl, což jasně signalizovalo nedůvěru v jeho osobu jako mírového vyjednavče.

⁸⁰ M. Čejka, c.d., s. 247.

protesty v izraelské společnosti, protože spolu s odchodem izraelských jednotek mělo odejít také na sedm tisíc židovských osadníků.⁸¹ K vyklizení pásma Gazy došlo i přes odpor vlastní strany Likud⁸² v září roku 2005. V listopadu byl pak následně pod mezinárodním dohledem otevřen hraniční přechod mezi Gazou a Egyptem. I přes odchod si však Izrael ponechal kontrolu nad pozemními hranicemi, vzdušným prostorem i pobřežím. Závislost palestinského území na Izraeli byla udržena i nadále a týkala se především dodávek vody a elektřiny. Izraelské stažení z pásma Gazy se odrazilo i na vnitropolitické scéně v tom smyslu, že Ariel Šaron opustil stranu Likud a založil nové uskupení nazvané Kadima (Vpřed), která zvítězila v následujících předčasných volbách na jaře roku 2006.⁸³

V době vlády Ariela Šarona byla zahájena výstavba tzv. separační bariéry.⁸⁴ Tato bariéra má podobu vysoké betonové zdi či plotu s elektronickými čidly. Její výstavba v mnohém mohla usnadnit budoucí teritoriální rozdělení země, přesto však svým charakterem způsobuje spíše komplikace. Bariéra nerespektuje tzv. zelenou linii, tedy územní hranice z roku 1967, nejen že zvětšuje izraelské území, ale také k tomuto území připojuje palestinská sídliště.

V neposlední řadě je třeba zmínit další překážku už tak paralyzovaného mírového procesu, kterou je bezpochyby vítězství Hamásu v palestinských parlamentních volbách v roce 2006. Výsledek parlamentních voleb v Palestinské autonomii překvapil nejen lokální aktéry, ale šokoval i svět, neboť se předpokládalo vítězství Fatahu. Hamás je radikálním islamistickým hnutím, které odmítá uznat existenci židovského státu, účast na mírových jednáních a mezinárodních konferencích a podporuje ozbrojený boj proti Izraeli.⁸⁵ Navíc je Hamás na oficiální listině teroristických hnutí mnoha států včetně USA. Proto vítězství Hamásu zkomplikovalo dění nejen na lokální úrovni, kde se Fatah nebyl schopen s novou situací vypořádat (vláda byla sestavena až na jednu výjimku z představitelů Hamásu), tak

⁸¹ M. Čejka, c.d., s. 243.

⁸² Šaronův plán byl ve stranickém referendu odmítnut.

⁸³ Petr Karas, *Kořeny izraelsko-palestinského konfliktu*, Dostupný na WWW: www.p3k.cz/izrael/Koreny%20a%20soucasnost.doc [vyšlo nedat.; 26. 6. 2009]

⁸⁴ Izraelské NGO používají název „separation barrier“, palestinské pak „annexation wall“.

⁸⁵ M. Inrovince, c.d. s. 53.

na úrovni mezinárodní, kde zejména Evropská unie, do té doby výrazný finanční přispěvatel, nadále odmítla financovat teroristické hnutí. Na straně USA došlo též k uzavření finančních toků. OSN požadovala, aby se Hamás vzdal ozbrojeného boje. Napětí vzrostlo také mezi Izraelem, který s nově vzniklou vládou odmítl vyjednávat a pozastavil finance plynoucí z daní a dovozních celních poplatků⁸⁶ Palestinské volby prohloubily již velmi vážnou humanitární krizi na okupovaných územích, zejména pak v Gaze.

V průběhu následujícího roku se zvyšovalo napětí mezi Hamásem a Fatahem, které přerostlo v ozbrojený boj. Palestinská území se ocitla na pokraji občanské války. Přes dočasné příměří a společná jednání, do kterých jako zprostředkovatel vstoupila Saudská Arábie, se Hamásu podařilo v polovině roku 2007 silou podmanit území Gazy, zatímco na Západním břehu si moc udržel Fatah. Došlo tedy k rozdělení palestinské samosprávy. Z této nově vzniklé situace těžil více Fatah, který ihned získal podporu Západu a Izraele, která byla demonstrována uvolněním zejména finančních restrikcí uvalených po volebním vítězství Hamásu.⁸⁷ Hamás se politikou Západu dostal do politické izolace.

Tento fakt se odrazil v závěru roku 2007, kdy byla svolána z iniciativy George Bushe Jr. mírová konference do amerického Annapolisu, která měla za cíl oživení mírových jednání mezi umírněným prozápadním prezidentem Palestinské samosprávy Mahmúdem Abbásem a izraelským premiérem Ehudem Olmertem. Hamás k jednání přizván nebyl. Konference probíhala za účasti vyslanců ze čtyřiceti států a mezinárodních organizací a řešila budoucí podobu jednání mezi Palestinci a Izraelem a počítala s vytvořením samostatného palestinského státu do roku 2008. Sporné body, zejména Jeruzalém, hranice, uprchlíci a bezpečnost, měly být předmětem následujících jednání.⁸⁸ Jednání jsou však nadále ztěžována rozděleným palestinským vedením, především však nepokoji v Gaze, které vyvrcholily na přelomu letošního roku v ozbrojený útok Izraele.

⁸⁶ M. Čejka, c.d., s. 308.

⁸⁷ M. Čejka, c.d., s. 314.

⁸⁸ Radka Havlová, *Izraelsko-palestinský konflikt*. Dostupný na WWW:

http://u3v.vse.cz/ucebni_materialy/U011_09_LS_Izrael_Palestina.ppt#376,94 [vyšlo 6. 4. 2009; cit. 27. 6. 2009].

Lidská práva

Stát versus společnost

Stát je dodnes považován za jednoho z nejdůležitějších aktérů mezinárodního systému. Stát jako hlavní aktér mezinárodní politiky disponuje tzv. vnitřní a vnější suverenitou. Vnější suverenita zajišťuje státu uznání vlastní existence, nezávislosti a hranic neboli ovládaného teritoria. Vnitřní suverenita pak poskytuje státu svrchovanou moc nad děním uvnitř státu a ostatní státy omezuje v zasahování do vnitřních záležitostí státu jiného.⁸⁹ Podstata suverenity se stala jedním z ústředních principů fungování mezinárodního systému po uzavření Vestfálského míru⁹⁰ a dodnes je součástí mezinárodního práva.

Idea lidských a občanských práv vystupuje ze vzájemné konfrontace státní moci a člověka, lidské společnosti. Na jedné straně máme státní moc, která usiluje o vymanění z područí společnosti a snaží se o její dokonalé ovládnutí. Na straně druhé nalezneme emancipační snahy člověka, společnosti, které usilují o zkrocení této moci a její využití ke společenskému rozvoji. Stát, resp. vládnoucí moc, tvoří závazné normy, zákony a pravidla platné a vynutitelné na svém teritoriu. „Uznání, respektování a obrana práv a svobod člověka znamená vždy vymezení státu vůči společnosti. V historii k němu dochází v okamžicích, kdy si podstatná část společnosti uvědomuje nutnost i možnost stanovit hranice vládnoucí moci vytýčením a zabezpečením vlastních pozic, požadavků a práv.“⁹¹ Člověk tedy vždy požíval pouze práva, která mu byla přidělena státní mocí.

Historie lidských práv sahá daleko do hluboké minulosti, a proto bychom našli mnoho příkladů demonstrujících tento souboj společnosti a moci. V počátcích byli příjemci různých svobod a práv nejprve určité skupiny občanů, vrstvy obyvatel, které byly oporou pro mocenské centrum. Například slavná anglická Magna charta libertatum z roku 1215, považována za první krok k ústavnímu omezení monarchie, odmítá, aby „svobodní

⁸⁹ Š. Waisová, *Úvod do studia mezinárodních vztahů*, A. Čeněk, Plzeň 2005 s. 55.

⁹⁰ Vestfálský mír z roku 1648 ukončil Třicetiletou válku a omezil papežskou moc i moc císaře. V tzv. Vestfálském systému tedy chybí nadřazená moc a dominantními aktéry se stávají právě suverénní státy. Více viz Š. Waisová, c.d., s. 54nn.

⁹¹ Š. Zemanová, *Lidská dimenze mezinárodní politiky*, VŠE FHS, Praha 2004, s. 15.

občané“ byli zadrženi a vězněni, zbavováni majetku, vypovězeni ze země či postaveni mimo zákon bez řádného zákonného rozsudku soudu.⁹²

K rozmachu podobných dokumentů dochází především v 18. století. Tyto dokumenty již mají podobu celistvých koncepcí lidských práv, později označovaných v ústavách jako katalogy. Prvními ucelenými dokumenty byly Virginská deklarace z roku 1776 a v Evropě především francouzská Deklarace práv člověka a občana z roku 1789. Na konci tohoto století dochází k významným společenským změnám, kdy vzestup království a vznik centralizované státní moci narušily sociální rovnováhu stavovské moci. Šlechta ztratila svou ochrannou úlohu, církve se musela dělit o své výchovné a sociální poslání se státní správou a služebné stavy (rolnictvo, třetí stav) se postupně, díky vývoji moderního státu a jeho centralizované soudní a policejní organizace, vymaňovaly ze staré závislosti a předstupovaly před společnost s novými požadavky.⁹³

Zatímco osmnácté století bylo dobou rozvoje a průlomu v oblasti lidských práv, devatenácté a částečně dvacáté století bylo dobou budování a pozitivizace. Z lidských práv se stala práva základní. Došlo při tom k zásadní proměně původního obsahu deklarací práv. V nich žádali svobodní občané po státu, aby uznal jejich přirozená práva ve formě práv občanských. Od tohoto pojetí se však začalo postupně upouštět. Základní práva už se tolik nepovažovala za projev nadčasových, vrozených práv člověka, ale spíše za prostředek, jímž stát vede své občany ke svobodě. To vyžadovalo jejich zakotvení v ústavách a pouhé deklarace bez jakýchkoliv záruk ztrácely na významu. Osvícený stát se sám zavázal k tomu, že bude základní práva chránit podle zásady právního státu.⁹⁴

Z výše zmíněného vyplývá, že po dlouhou dobu byla otázka lidských práv řešena na vnitrostátní úrovni. Rozšířený a podporovaný koncept státní suverenity bránil k přenesení těchto práv na úroveň mezinárodní. Tento fenomén podporovala všeobecně sdílená představa, že ochrana lidských práv a základních svobod nemůže být regulována

⁹² Š. Zemanová, c. d., s. 16n.

⁹³ H. Maier, *Lidská práva – nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. In: J. Hanuš (ed), *Lidská práva: Nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001, s. 13

⁹⁴ H. Maier, c. d., s. 8nn.

mezinárodním právem, nýbrž pouze právem vnitrostátním. Jedinec nebyl v uspořádání státních aktérů, popř. státem zřízených subjektů, důležitým hráčem, resp. byl plně podřízen vlastnímu státu.⁹⁵ Přes veškeré překážky se však postupně vytvářela nová cesta. Nejprve se objevovaly bilaterální dohody, které zajišťovaly např. ochranu vlastního obyvatelstva při pobytu v jiném státě. V průběhu 19. století a zejména na počátku století následujícího se rozšířily mezinárodní diskuse např. o zákazu otroctví či o ochraně obětí válečného konfliktu, které vyústily v podpis řady mezinárodních úmluv.⁹⁶

Universální pojetí LP

Bezpochyby nedůležitějším impulsem, který přinutil mezinárodní společenství přijmout problematiku lidských práv na vyšší úroveň, byla zkušenost druhé světové války a s ní spojená zvěrstva páchaná na civilním obyvatelstvu. Tato událost vyvolala potřebu deklarovat, „...že lidský život a lidská důstojnost jsou hodnoty, bez jejichž explicitního uznání nelze obnovit civilizovanou podobu vztahů mezi národy.“⁹⁷ Prvním důkazem této snahy bylo nepochybně přijetí Všeobecné deklarace lidských práv⁹⁸ Valným shromážděním v roce 1948.⁹⁹

Práce na přípravě toho dokumentu probíhaly již od počátku roku 1946, kdy byla v rámci Hospodářské a sociální rady vytvořena Komise pro lidská práva¹⁰⁰. V rámci Komise byla

⁹⁵ Libor Lukášek, *Vývoj lidské dimenze, ochrany lidských práv a základních svobod*, v komentovaných dokumentech, I. díl, VŠE, Praha 2003, s. 20nn.

⁹⁶ Š. Zemanová, c. d., s. 31nn.

⁹⁷ Věra Plechanovová, *Úvod do mezinárodních vztahů, Výběr textů*, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, Praha 2003, s. 76.

⁹⁸ Plné znění deklarace viz: Všeobecná deklarace lidských práv. Dostupný na WWW:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/lidska_prava/vseobecna_deklarace_lidskych_prav/index.html
[vyšlo nedat.; 4. 6. 2009].

⁹⁹ Pro přijetí dokumentu se vyslovilo 48 z 56 států z tehdejší členské základny OSN. Hlasování se zdržel Sovětský svaz a jeho satelity, dále Jihoafrická republika a Saudská Arábie. Tyto státy si přály větší zdůraznění zájmů celé společnosti před zájmy jednotlivce.

¹⁰⁰ 15. března roku 2006 byla Valným shromážděním OSN schválena rezoluce ustanovující novou Radu pro lidská práva nahrazující původní Komisi pro LP. Její ustanovení má zefektivnit práci na poli LP. Rezoluce byla přijata 170 hlasy. Proti hlasovaly Spojené státy americké, Izrael, Marshallovy ostrovy a Palau. Venezuela, Irán a Bělorusko se zdržely hlasování. Rada pro lidská práva bude mít jakožto orgán přímo

zřízena řada subkomisí, které se věnovaly postavení žen,¹⁰¹ svobodě informací a tisku¹⁰² či ochraně menšin a zamezení diskriminace.¹⁰³ Na tvorbě dokumentu se podílely jak státy tak veřejné a soukromé subjekty, sekretariát se též zabýval analýzou některých ústav.

„Text Všeobecné deklarace spojuje vymezení osobních práv a svobod...,¹⁰⁴ ochrany vlastnictví, práv souvisejících s participací v politickém životě a společnosti...,¹⁰⁵ hospodářských a kulturních práv...¹⁰⁶ a definice rovnosti a nediskriminace.¹⁰⁷ Dále pak sama zakládající Charta OSN a další rozpracování ve Všeobecné deklaraci nově pokládá porušování lidských práv do souvislosti s mezinárodním mírem a celosvětovou bezpečností. Na základě pravidla neintervence (vnitřní suverenity států) se OSN zavázala nevměšovat se do vnitřních záležitostí států. Pokud však dochází k porušování lidských práv způsobem, který vede, nebo by mohl vést, k ohrožení mezinárodní bezpečnosti, stává

podřízený Valnému shromáždění vyšší status. Geografické zastoupení v ní bude vyrovnanější a oproti komisi, která zasedala jednou ročně po dobu šesti týdnů, se zvýší počet zasedání rady nejméně na deset týdnů během roku. Více viz Selma Muhič – Dizdarevič, *Mezinárodní nástroje na ochranu lidských práv*, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. s. 2. Dostupný na WWW: http://www.fhs.cuni.cz/kos/kos_soubory/muhic_mezinarodni_nastroje_na_ochranu_lidskych_prav.doc [vyšlo nedat.; 20. 5. 2009].

¹⁰¹ Subkomise pro postavení žen byla nahrazena Komisí pro postavení žen, která byla podřízena přímo Hospodářské a sociální radě.

¹⁰² Činnost Subkomise pro svobodu informací byla ukončena v roce 1952.

¹⁰³ Š. Zemanová, c. d., s. 61.

¹⁰⁴ Právo na život, svobodu a osobní bezpečnost, zákaz otroctví, nevolnictví, mučení a krutého trestání, princip respektování právní osobnosti, rovnost před zákonem, zákaz svévolného zatčení, zadržení nebo vyhoštění, právo na spravedlivé řízení před soudy, ochrana soukromí, svoboda pohybu, právo vyhledat azyl před pronásledováním, právo na státní příslušnost, právo uzavřít sňatek a založit rodinu, svoboda myšlení, svědomí a náboženství, svoboda přesvědčení a projevu.

¹⁰⁵ Právo spolčovací a shromažďovací, právo účastnit se vlády své země přímo nebo prostřednictvím volených zástupců.

¹⁰⁶ Právo na sociální zabezpečení, právo na práci, na svobodnou volbu a na ochranu proti nezaměstnanosti, nárok na stejný plat za stejnou práci, nárok na spravedlivou a uspokojivou odměnu za práci, právo zakládat odborové organizace, právo na odpočinek a dovolené, právo na přiměřenou životní úroveň, právo na vzdělání, právo svobodně se účastnit kulturního života společnosti a právo na ochranu zájmů, vyplývajících z vědecké, literární nebo umělecké tvorby.

¹⁰⁷ Š. Zemanová, c. d., s. 62n.

se toto předmětem mezinárodního zájmu a princip nevměšování se do vnitřních záležitostí státu je odmítnut.¹⁰⁸

Již od počátku se předpokládalo, že Všeobecná deklarace lidských práv bude doplněna a rozpracována dalšími texty. Staly se jimi Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Oba byly přijaty Valným shromážděním v roce 1966, ale vstoupily v platnost až v letech 1976 resp. v roce 1996, kdy listiny ratifikoval dostatečný počet států.¹⁰⁹ Samotná Deklarace lidských práv byla přijata pouze jako doporučení, bez právního závazku. Přesto jsou ustanovení Deklarace všeobecně kladena na úroveň zvykového mezinárodního práva, a to vzhledem k tomu, že jsou všeobecně respektována a považována za měřítko při posuzování jednání jednotlivých států. Naopak výše zmíněné pakty jsou právně závazné dokumenty.

Pakty v mnohých směrech doplnily a rozšířily ustanovení Všeobecné deklarace. Nově se zabývají zejména právem národů na sebeurčení, „...které národům umožnilo svobodně rozhodovat o svém politickém statutu, uskutečňovat svůj hospodářský, sociální a kulturní vývoj a svobodně disponovat svým přírodním bohatstvím a zdroji.“¹¹⁰ Na základě Mezinárodního paktu o občanských a politických právech byl ustaven Výbor pro lidská práva,¹¹¹ který plní poradní a kontrolní funkci při implementaci státních opatření vyplývajících z Paktu. Výbor má také v kompetenci projednávání stížností smluvních států na signatáře, kteří své závazky neplní. K tomuto Paktu byly dále připojeny dva opční protokoly. První rozšířil kompetence zmíněného Výboru pro lidská práva, který mohl nově řešit stížnosti i jednotlivců a druhý, který se zaměřoval na zrušení trestu smrti a byl přijat v roce 1989.¹¹²

Na mezinárodní úrovni byla v rámci OSN přijata velká řada úmluv týkajících se lidských práv. Z těch nejdůležitějších, nesmím opomenout následující: Úmluva týkající se postavení uprchlíků (1951), Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace

¹⁰⁸ *Člověk a lidská práva, Dokumenty OSN k lidským právům*, Horizont Praha 1969, s. 88.

¹⁰⁹ V. Zoubek.: *Lidská práva, Globalizace - bezpečnost*, A. Čeněk, Plzeň 2008, s. 208.

¹¹⁰ Š. Zemanová, c. d., s. 64.

¹¹¹ Více viz: <http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/hrc.htm>

¹¹² Š. Zemanová, c. d., s. 64n.

(1966), Úmluva o zákazu mučení a jiného nelidského a ponižujícího zacházení a trestů (1984) či Úmluva o právech dítěte (1989). Na jedné straně tedy OSN vytváří normy chování, soubory základních práv, na druhé straně je neméně důležitý aspekt, kterým je tvorba trvalého prostředí pro dialog. OSN jistě není jedinou organizací mezinárodního charakteru, která se věnuje a podporuje vývoj lidských práv, je však nejvlivnější a na tuto problematiku nejvíce zaměřená.

Všeobecná deklarace lidských práv a další právní listiny OSN daly podnět pro vznik řady regionálních dokumentů. V tomto směru nelze opomenout Africkou chartu práv člověka a národů, Arabskou chartu lidských práv či Americkou úmluvu o lidských právech. Na evropském kontinentě hraje podobnou roli Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, která přímo navazuje na Všeobecnou deklaraci OSN. Dále pak jsou v mezinárodních vztazích vytvářeny různé bilaterální, multilaterální popřípadě regionální dohody, které posilují spolupráci v oblasti lidských práv v konkrétnější podobě.¹¹³

Všeobecná deklarace lidských práv nově odklonila pozornost od státu směrem k jednotlivci a dodnes představuje největší snahu o mezinárodní vymezení lidských práv a důstojnosti. Všeobecná deklarace není považována za konečný cíl, ba právě naopak za odrazový můstek do budoucna. V druhé polovině 20. století došlo k dekolonizaci států tzv. třetího světa, tento proces zvýšil jejich vliv nejen v OSN. Tyto státy přispěly k problematice lidských práv, v tom ohledu, že upřely pozornost na sociální, etnicko-národnostní a kulturní výklady a interpretace lidských práv. Tento kulturní obsah byl přiřazen do tradičních lidsko-právních katalogů, a tím v podstatě přeměnil univerzalistické pojetí lidských práv, tedy práv poplatných obecně každému člověku, na pluralistický přístup spojený s konkrétními lidmi určitého světového regionu a určité kultury s reflexí jejich specifických zájmů a potřeb.¹¹⁴ Tyto protichůdné tendence Západu a třetího světa nadále komplikují výrazný posun kupředu v oblasti lidských práv.

¹¹³ S. Muhič – Dizdarevič, c. d., s. 2nn.

¹¹⁴ H. Maier, c. d., s. 22n.

Mezinárodní právo

Dříve, než se budu věnovat nevládním organizacím, považuji za nutné objasnit pojem a základní principy fungování mezinárodního práva, a to vzhledem k tomu, že se mezinárodní organizace pro lidská práva na toto právo odvolávají a snaží se jej prosadit.

„Mezinárodní právo patří do souboru nástrojů, jimiž se mezinárodní společenství snaží upravovat vztahy mezi členy mezinárodního systému s cílem omezit možnost vzniku konfliktu mezi státy, případně dojde-li už ke vzniku konfliktu omezit jeho hloubku, rozsah a důsledky pro jeho účastníky i pro celý mezinárodní systém.“¹¹⁵

Mezinárodní právo disponuje řadou mechanismů pro eliminaci či pokojné řešení sporů a konfliktů. Mezi ty nejdůležitější patří diplomatická vyjednávání, „dobré služby“ (good services), zprostředkování, mediace či rozhodčí tribunály a soudní orgány.¹¹⁶ Přesto, však mezinárodní právo postrádá účinné nástroje, kterými by porušování práva sankcionovalo. Existuje tak pouze na základě legitimacy států a obecného akceptování určitých zásad vzájemného chování. Mezinárodní právo se totiž stává pro občany platné pouze skrze stát.

Prameny mezinárodního práva jsou mezinárodní smlouvy a dohody, které ustavují pravidla explicitně uznaná zúčastněnými státy, mezinárodní zvyky, které jsou dokladem obecné praxe uznané právem, obecné principy práva uznávané civilizovanými státy a podpůrnou roli mohou hrát také soudní rozhodnutí. Subjekty mezinárodního práva jsou státy a v omezeném rozsahu také mezinárodní organizace.¹¹⁷

NGO a občanská společnost

Stát, přestože je považován za nejdůležitějšího hráče, není jediným aktérem mezinárodních vztahů. V prostředí mezinárodních vztahů se nachází mnoho dalších účastníků, kteří jsou

¹¹⁵ V. Plechanovová, c. d., s. 69.

¹¹⁶ Ivo Šlosarčík, *Mezinárodní organizace*. In: Dlouhá, J., Dlouhý, J., Mezřický, V. (eds.): *Globalizace a globální problémy, Sborník textů k celouniverzitnímu kurzu „Globalizace a globální problémy“ 2005-2007*, Praha 2006. s. 106. Dostupný na WWW: <http://www.czp.cuni.cz/knihovna/globalizace.pdf> [2006; 6. 8. 2009].

¹¹⁷ V. Plechanovová, c. d., s. 69nn.

jeho nepostradatelnou součástí. Patří mezi ně také nevládní organizace (non-governmental organization, NGO),¹¹⁸ na které zaměřím pozornost v následující části.

Jak je uvedeno výše, k problematice lidských práv se od nepaměti vyjadřovala společnost. Proto je rozvoj občanské společnosti¹¹⁹ významným faktorem. Ze zdravé občanské společnosti vycházejí organizace (nevládní, nezávislé na státu), které naopak podporují občanskou společnost a dávají impuls k jejímu posilování a rozvoji. Společnost reaguje na globální i regionální změny novým či zvýšeným sdružováním. Organizace občanské společnosti dávají občanům možnost zapojit se do aktivit a upevňují tak sociální vazby a vytvářejí prostor důvěry. Tyto organizace se formují nutně zdola, dobrovolným rozhodnutím jedinců nebo skupin osob.¹²⁰

NGO jsou neprofitující organizace, jejichž členská základna zahrnuje dobrovolnou participaci subjektů jiných než je stát (nestátní aktéry), mohou jimi být fyzické nebo právnické osoby, tedy jednotlivci, občané státu, občanská sdružení, spolky apod.¹²¹ NGO mohou působit na různých úrovních. Podle územního rozsahu dělíme nevládní organizace na lokální, působící v určité části státu, národní, které působí v rámci celého státu nebo mezinárodní tzv. INGO (international non-governmental organisation), které působí na území více než jednoho státního celku.

Přesto, že NGO nejsou v mezinárodním systému novým aktérem, nebyla dosud nalezena univerzální definice platná pro všechny nevládní organizace. Jedním z důvodů je právní

¹¹⁸ V množném čísle non-governmental organizations, NGO's.

¹¹⁹ Občanskou společností myslíme „...oblast institucí, organizací a jedinců v prostoru mezi rodinou, státem a trhem, v prostoru, ve kterém se lidé mohou dobrovolně sdružovat s cílem prosadit společné zájmy.“ Pro moji práci jsou důležité především nevládní organizace, proto se zde nevěnuji samotnému utváření občanské společnosti a myšlenkovým proudům, které občanskou společnost definují různě. více viz: M. Dohnalová: *Antropologie občanské společnosti. Analýzy a interpretace s přihlédnutím k výsledkům vědecko-výzkumného a pedagogického zaměření Katedry oboru Občanský sektor FHS UK v Praze*, Nadace Universitas Masarykiana, Brno 2004, s. 13. nebo *Občanský sektor, studie a souvislosti, sborník textů*, Univerzita Karlova v Praze Fakulta humanitních studií. Dostupný na WWW: http://www.fhs.cuni.cz/kos/kestazeni/bcansky_sektor_studie_a_souvislosti.doc [vyšlo nedat., 20. 7. 2009].

¹²⁰ M. Dohnalová, c.d., s. 15nn.

¹²¹ H. Baňouch, M. Federko (eds), *Mezinárodní organizace*, Masarykova univerzita, Brno 2000, s. 21.

statut a postavení NGO. Nevládní organizace nevznikají na základě mezinárodních smluv nebo mezivládních dohod,¹²² jak je tomu např. u mezinárodních vládních organizací, ale na základě národního (vnitrostátního) práva konkrétního státu. Jednotlivé státy pak dle svých platných norem registrují mezinárodní i domácí NGO a určují jejich pravomoci a zejména povinnosti jako např. podmínky registrace, povinnosti jejich členů nebo daňovou povinnost.¹²³

Vliv NGO se periodicky zvyšuje zejména v poválečných obdobích. V období po druhé světové válce se také zvyšuje mezinárodní spolupráce především skrze Organizaci spojených národů. NGO nezůstaly stranou této spolupráce a vytvořily si v ní specifické postavení. Organizace spojených národů poskytuje nevládním organizacím všeobecný, speciální nebo příležitostný konzultativní statut v závislosti na shodě s aktivitami ECOSOC nebo mohou získat tzv. přidružený statut u oddělení pro veřejné informace (Department of public information of UN - DPI).¹²⁴ OSN tak pro své potřeby musela vytvořit definici nevládních organizací, která mj. charakterizuje NGO jako:

- neprofitující skupinu občanů založenou na dobrovolnosti,
- je organizovaná na lokální, národní či mezinárodní úrovni,
- artikuluje zájmy občanů vůči vládám, monitoruje politiku a podporuje politickou participaci na místní úrovni,
- provádí analýzy a expertízy, funguje jako systém včasného varování,
- pomáhá implementovat mezinárodní dohody.¹²⁵

Nevládní organizace jsou nepostradatelné pro svou zprostředkující funkci. Jsou prostředníkem mezi zastánci rozdílných hodnot a norem, ale také utvářejí prostor pro vyjádření jejich vzájemného sdílení. Mají artikulační funkci, vytvářejí a stanovují konkrétní zájmy, hodnotové systémy a podporují nové a efektivní normy. Zaměřují se na

¹²² Například dle Ekonomické a sociální rady OSN (ECOSOC) je každá organizace, která nebyla založena na základě mezivládní dohody, považována za mezinárodní nevládní organizaci.

¹²³ Š. Waisová, *Mezinárodní organizace a režimy*, Aleš Čeněk, Plzeň 2008 s. 162.

¹²⁴ Více viz: Š. Waisová, (2005) c.d., s. 113. Více viz také: NGOs in Consultative Status with ECOSOC.

Dostupný na WWW: <http://www.sovereignty.net/p/ngo/NGOstatusUN.htm> [nedatováno; 26. 6. 2009].

¹²⁵ Více viz: Š. Waisová, (2005) c.d., s. 112

spolupráci či právě naopak kritiku vlády a její činnosti při vytváření norem, podílejí se na tvorbě a projednávání závazných dohod; to je oblast, která z moci suverenity, patří státu. Navrhují politická řešení, která by mohla být akceptovatelná pro aktéry vládního charakteru, např. na půdě Organizace spojených národů. Nevládní organizace shromažďují informace, které jim zprostředkovávají jejich členové, dále vytvářejí své vlastní informační soubory a následně je distribuují (nejen mezi své členy) a publikují. Účastní se světového dění, globálních konferencí a vymýšlejí nová témata k diskusi, sepisují poziční listiny a lobují ve snaze dosáhnout vytyčeného cíle.¹²⁶

NGO's jsou zakládány především za účelem naplňování a vykonávání sociálních cílů. Rozvíjí svou činnost v různých sférách od humanitární pomoci přes podporu lidských práv, vzdělávání a zdravotní péči až k ochraně životního prostředí. Nevládní organizace mohou vykonávat konkrétní služby, například pomoc při náhlých katastrofách, poskytují humanitární pomoc ve válkou postižených oblastech či participují při přerozdělování rozvojové pomoci.¹²⁷ Mírotvorná, rozvojová, rekonstrukční a humanitární činnost bývala více v kompetenci státu, ale dnes se postupně stále častěji počítá s participací NGO a mezinárodních agentur. Přenesení projektů na nevládní subjekty snižuje vládám a mezinárodním vládním organizacím náklady na jejich realizaci. NGO navíc disponují na lokální úrovni lepšími logistickými schopnostmi, jsou efektivnější a požívají více důvěry, proto se také zvyšuje možnost úspěšné realizace projektů, což zpětně vylepšuje image vlád a jejich organizací.¹²⁸

Většina NGO's sídlí ve vyspělých zemích, nebo mají v těchto zemích svá centrální sídla. Pro svůj chod a fungování získávají finanční příspěvky zejména od soukromých dárců, v mnoha případech jsou organizace financovány také z veřejných prostředků, jak je tomu například v mnoha evropských zemích. Pokud má nevládní organizace sídlo v rozvojových

¹²⁶ Radana Makariusová, *Mezinárodní neziskové organizace a spolupráce s OSN v historickém kontextu*, AGNES 2008, str. 13. Dostupný na WWW: <https://servagn.agnes.cz/works/data/text/1/1-text.pdf> [2008; cit. 6. 7. 2009].

¹²⁷ R. Makariusová, c. d., s. 6.

¹²⁸ Š. Waisová, (2008) c.d., s. 160n.

zemích, získává příspěvky z místních projektů rozvojové pomoci, nebo může být napojena na příbuzné skupiny ve vyspělých zemích pomocí transnacionálních sítí.¹²⁹

NGO pouze zřídka pracují samostatně. Vzhledem k velkému množství informací a jejich rychlému přenosu v dnešní době, dochází k formálnímu i neformálnímu propojování nevládních organizací. Organizace spolu kooperují, vyměňují si informace a nové zkušenosti, a to nejen na lokální úrovni. Velké mezinárodní organizace zaštiťují menší, lokální, které by bez takové vzájemné spolupráce zůstaly marginálními, bezvýznamnými a jejich činnost by ztrácela na efektivitě. Dále pak nevládní organizace působí v mnoha sférách souběžně s vládami a mezivládními organizacemi. Pro mnohé vlády a jejich organizace je spolupráce s NGO's klíčová pro mírotvorné a rozvojové aktivity.¹³⁰

Nevládní organizace, stále důležitější aktéři mezinárodních vztahů, narážejí ve svém obecném působení na řadu limitů. Jedním z nich je bezpochyby heterogenní agenda jejich činnosti. Nevládní organizace, které působí v podobné oblasti, mají často odlišné představy o své náplni a při realizaci postupují naprosto odlišnými způsoby.¹³¹ K dosažení úspěchu potřebují nevládní organizace dostatečné množství finančních prostředků. Pokud nejsou úspěšné v alokaci zdrojů, odráží se tento fakt na jejich činnosti a produktivitě. Kritici také připomínají, že finanční zdroje mohou vážně ovlivnit politiku NGO – mohou se stát nástrojem donátorů a ztratit tak svou legitimitu. Těmto obviněním jsou organizace vystaveny, zejména pokud financování přichází „z venku“ zvláště od bohatých zahraničních vlád, korporací a nadací.¹³²

¹²⁹ R. Makariusová, c. d., s. 6.

¹³⁰ Š. Waisová, (2008) c.d., s. 160.

¹³¹ Například v 90. letech během konání mezinárodních konferencí o ženských otázkách stály na jedné straně NGOs, zastávající plná práva žen, a na straně druhé náboženské neziskové organizace, které podporovaly tradiční roli ženy-matky a tradiční model rodinných hodnot. Více viz: R. Makariusová, c. d., s. 37.

¹³² Funding for NGOs. Dostupný na WWW: < <http://www.globalpolicy.org/ngos/funding-for-ngos.html> > [nedat.; cit. 20. 7.2009].

Lidská práva a jejich dodržování v regionu

Jedním z nejdůležitějších dokumentů v historii lidských práv je bezpochyby již zmíněná Všeobecná deklarace lidských práv OSN. V muslimských zemích se můžeme setkat se obecně sdílenou nedůvěrou ke koncepci lidských práv, tak, jak je tímto dokumentem prezentována. Mezi nejspornější pasáže Deklarace patří obzvláště otázky náboženské svobody, rovnoprávné postavení žen a tělesné, resp. mrzačící tresty.¹³³ Muslimové obecně kritizují dokument pro jeho jednostranné pojetí konceptu lidských práv, reprezentující západní kulturu a její hodnoty. Univerzální deklarace lidských práv byla odmítána nejen svým sekulárním charakterem, ale byla zdiskreditována i mnoha politickými vůdci blízkovýchodních států, kteří ji dávali do souvislosti se vznikem státu Izrael.¹³⁴ Dále pak mnohé muslimské státy, v průběhu desítek let kolonizované západními mocnostmi, spatřovaly v Deklaraci nástroj pro udržení svého vlivu v oblasti.

Podle Luboše Kropáčka můžeme v muslimském světě rozpoznat tři hlavní směry zabývající se koncepcí lidských práv. První směr zcela odmítá západní pojetí lidských práv. Směr druhý zastává antagonistický liberální postoj, který plně akceptuje universalismus a zavrhuje muslimský zákon šari'ou¹³⁵. Posledním směrem je cesta kompromisu, který reprezentuje snahy integrovat lidská práva jako součást islámského vlastního duchovního odkazu, určitým způsobem snad i slučitelnou se šari'ou.¹³⁶

K institucionalizaci lidských práv dochází v muslimském světě až v osmdesátých letech minulého století, kdy se mj. konala vědecká sympozia na toto téma a fenomén lidských

¹³³ L. Kropáček, *Blízký východ na přelomu tisíciletí*, Vyšehrad 1999, s. 125.

¹³⁴ Stát Izrael byl vyhlášen 14.5.1948 na základě rezoluce OSN 181, zatímco Univerzální deklarace lidských práv byla přijata 10.12.1948.

¹³⁵ Náboženské právo, šari'a, je právo zjevené Bohem, je věčné a nestvořené. Islámské právo je heterogenní, a proto existují rozdíly dle jednotlivých sekt (sunnitské, šicitské, cháridžovské) a právních škol. Mezi základní zdroje islámského práva patří Korán, sunna (tradice), qijás (analogie) a idžmá (souhlasný názor autorit). Více viz: L. Kropáček: *Duchovní cesty islámu*, Vyšehrad 2003, s.117nn.

¹³⁶ L. Kropáček: *Islámský fundamentalismus*, Vyšehrad 1996, s. 82. Více k tomuto tématu také M. Hrubec (ed.): *Interkulturní dialog o lidských právech, Západní, islámské a konfuciánské perspektivy*, Filosofia, 2008 s. 284n.

práv postupně adaptovala např. Organizace islámské konference (OIK).¹³⁷ Nesporně největším úspěchem bylo vyhlášení *Všeobecné islámské deklarace lidských práv*, která byla promulgována v září 1981 v sídle UNESCO v Paříži z iniciativy nevládní organizace Islámské rady pro Evropu se sídlem v Londýně.¹³⁸ Všeobecná islámská deklarace lidských práv klade důraz na zjevená a nezměnitelná práva a povinnosti, která vychází z islámského řádu a klade je do souvislosti se svobodou a rovností. Obecně se nestaví proti Deklaraci všeobecných lidských práv, ale přizpůsobuje ji muslimskému chápání světa a pro artikulaci využívá jazyka a metodiky šarí'c.¹³⁹

V devadesátých letech se k otázce lidských práv vyjadřují mezinárodní vládní organizace reprezentující arabské země. Jsou jimi již zmíněná Organizace islámské konference¹⁴⁰ a Liga arabských států (LAS). Dokumenty, které tyto organizace schválily, reprezentují mnohdy kompromisní ale přesto stanoviska vlád členských arabských států. V tomto směru se odlišují od Všeobecné islámské deklarace lidských práv, která je produktem nevládní organizace.

Ministři zahraničních věcí Organizace islámské konference přijali na svém zasedání v Káhiře v srpnu roku 1990 Deklaraci lidských práv v islámu.¹⁴¹ O tři roky později předala delegace OIK arabskou a anglickou verzi deklarace Organizaci spojených národů. Irán, Saudská Arábie a Irák se snažily přimět Komisi OSN pro lidská práva, aby uznala Káhírskou deklaraci jako plnohodnotnou variantu pro muslimské státy, s tím, že Univerzální deklarace lidských práv neoponechává prostor pro jiné než západní kulturní a

¹³⁷ Představitelé OIK v letech 1983 v Dháce a 1984 v Casablance schválili deklarace týkající se lidských práv v Islámském světě.

¹³⁸ L. Kropáček, (1996) c. d., s. 75.

¹³⁹ L. Kropáček, (1996) c. d., s. 76.

¹⁴⁰ OIK byla založena 25. září 1969 na summitu v Rabatu jako odpověď na okupaci východního Jeruzaléma (mešita Al-Aksá, Skalní dóm) Izraelem. Dnes je členem organizace 57 států se stálou delegací při OSN. Hájí zájmy muslimského světa. Více viz: <http://www.oic-oci.org/>.

¹⁴¹ L. Kropáček, (1996) c. d., s. 76. Celý text deklarace dostupný na WWW: <http://www.iheu.org/node/3162> [28. 5. 2008; 17. 6. 2009].

náboženské hodnoty.¹⁴² Tento požadavek byl generálním tajemníkem Kofi Annanem odmítnut. Káhirska deklarace pro lidská práva navazuje na předešlý trend reprezentovaný zejména Všeobecnou islámskou deklarací. I tento dokument je postaven na náboženských základech, i když ubylo odkazů na šari'cu. Přesto však citlivá témata, jako je postavení žen nebo postavení nemuslimů, nejsou explicitně zdůrazňována.

Problematikou lidských práv se zabývala též Liga arabských států. Na půdě LAS byla otázka lidských práv diskutována od sedmdesátých let minulého století, kdy byl vytvořen první návrh charty. Mnoho členských států však nejevilo o koncept zájem a návrh byl odložen. K oživení myšlenky došlo až v polovině osmdesátých let, kdy byl vypracován nový projekt.¹⁴³ Přes mnohé odklady, mj. kvůli schválení deklarace lidských práv v islámu, přijala Liga arabských států Arabskou chartu lidských práv až v roce 1994. Tento dokument však nikdy nevstoupil v platnost, protože nebyl ratifikován žádným členským státem. V roce 2004 přijala Liga přepracovanou verzi Arabské charty lidských práv, která vstoupila v platnost v březnu loňského roku, po té, co ji ratifikovalo sedm členských států (Alžírsko, Bahrain, Jordánsko, Libye, Palestina, Spojené Arabské Emiráty a Sýrie).¹⁴⁴

Arabská charta lidských práv se od výše uvedených dokumentů odlišuje zejména tím, že explicitně zmiňuje šari'cu pouze v jednom odstavci. V preambuli se hovoří o věčných principech společenství, rovnosti a tolerance mezi lidmi, které jsou posvěceny Islámem a ostatními božsky zjevenými náboženstvími, ale odkazy na šari'cu zde chybí¹⁴⁵. Islámské právo je zmíněno pouze v souvislosti s postavením a právy žen. Dokument vyvolal velké množství reakcí, převážně kritiky. Vysoký komisař OSN pro lidská práva Louise Arbour ve svém oficiálním stanovisku sice přivítal přijetí dokumentu, nicméně poukázal na neslučitelnost některých ustanovení s mezinárodními normami a standardy. Především pak

¹⁴² M. Delling, *Islam and Human Rights*, Master Thesis, School of Economics and Commercial Law, Goteborg University Department of Law 2004, s. 46. Dostupný na WWW: <http://gupea.ub.gu.se/dspace/bitstream/2077/1978/1/200484.pdf> [2004; cit. 14. 6. 2009].

¹⁴³ M. Delling, c.d., s. 50.

¹⁴⁴ *Arab Charter on Human Rights: Written in 1994, it is enforced in 2008*. Dostupný na WWW: <http://en.alkarama.org/> [21. 3. 2008; cit. 17. 6. 2009].

¹⁴⁵ *League of Arab States, Arab Charter on Human Rights*. Dostupný na WWW: <http://www1.umn.edu> [vyšlo nedat.; cit. 17. 6. 2009].

odsoudil ujednání o trestu smrti pro děti, o právech žen a „nestátních příslušníků“. Dále pak odmítl přirovnání sionismu k rasismu s poukazem na rezoluci Valného shromáždění, kde je odmítnuto tvrzení, že sionismus je formou rasismu a rasové diskriminace.¹⁴⁶

Aktuální lidsko-právní situace v regionu

Region Blízkého východu se dnes potýká s mnoha ekonomickými, politickými i bezpečnostními problémy. Mezinárodní organizace pro lidská práva jako jsou například Amnesty International či Human Rights Watch se ve svých každoročních zprávách nejčastěji zabývají otázkami: problematické bezpečnostní situace, násilí proti ženám a dětem, svévolného zatýkání, násilí a mučení, uprchlictví apod.¹⁴⁷

Celosvětová ekonomická krize se projevila i v tomto regionu. Největší dopad měla bezpochyby na ceny potravin. Cenový nárůst ještě více prohloubil chudobu obyvatel a vedl často ke stávkám a protestům ze strany pracujících jak v soukromém tak veřejném sektoru. Mnoho obyvatel žije v extrémní chudobě, často v přelidněných oblastech. Tito lidé se pak potýkají s nedostatkem lékařské péče, nedostatečně zajištěným bydlením, nedostatkem pracovních příležitostí či jim schází možnost vzdělávání.

Největšími konflikty, které ohrožují stabilitu regionu, jsou nepochybně palestínsko – izraelský konflikt a konflikt v Iráku. Situace v Iráku je i přes snahu mezinárodního společenství stále neuspokojivá, z hlediska lidských práv velmi vážná. Ozbrojené skupiny provádí sebevražedné útoky na zalidněných prostranstvích a veřejná správa nedisponuje dostatečnými nástroji na zvládnutí situace. Dochází k zatýkání velkého počtu osob, které jsou drženy bez soudního procesu a jejich výsledkem mnohdy doprovází velmi brutální metody zahrnující mučení. Jak uvádí report Amnesty International z roku 2009 bylo v předchozím roce tímto způsobem drženo více než 60 000 osob, a to iráckou správou i mezinárodními jednotkami vedenými Spojenými státy. Výrazný problém v oblasti tvoří uprchlíci. V průběhu iráckého konfliktu muselo více než čtyři miliony Iráčanů opustit své

¹⁴⁶ *Statement by UN High Commissioner for Human Rights on the Entry into force of the Arab Charter on Human Rights*, United Nation Press Release. Dostupný na WWW: <http://www.unhchr.ch/> [30. 1. 2008; 17. 6. 2009].

¹⁴⁷ <http://www.amnesty.org> , <http://www.hrw.org/>.

domovy, přibližně dva miliony z nich pak našli své přechodné domovy za hranicemi, převážně v Sýrii a Jordánsku.

Při formování koalice spolupracujících států v americké „válce proti teroru“ ustoupila oblast lidských práv do pozadí. Důležitými činiteli se staly strategické, bezpečnostní, politické, ekonomické a jiné zájmy. A právě bezpečnostními zájmy především je velmi často ospravedlňováno porušování lidských práv nejen na Blízkém východě.

Egypt

V Egyptě dochází k porušování lidských práv v mnoha oblastech. Jedná se zejména o porušování svobody slova, zacházení s uprchlíky, utlačování náboženských skupin či potlačování opozičních politických skupin, které jsou reprezentovány zejména Muslimským Bratrstvem. V loňském roce navíc došlo k opětovnému vyhlášení výjimečného stavu s předpokládanou platností na dva roky.¹⁴⁸

V minulých letech došlo v Egyptě k mnoha demonstracím, které vyvolalo zvyšování životních nákladů, vzrůstající chudoba a celková nespokojenost obyvatel. Demonstrace byly často podporovány Muslimským Bratrstvem a jinými sekulárními opozičními politickými uskupeními, které požadovaly demokratizační reformy. Stávající vláda zaujala vůči demonstrantům restriktivní postoj, který mnohdy vedl k eskalaci násilí mezi demonstranty a policií. Vláda prošetřovala účastníky protestních akcí a někteří byli následně vystaveni soudnímu stíhání. Vláda také předcházela demonstracím zatýkáním „podezřelých“ osob.¹⁴⁹

Svoboda slova je v Egyptě omezována i bedlivým sledováním médií. Knihy a tisk podléhají vládní cenzuře, žurnalisti mohou být obviněni z ohrožování veřejných zájmů a

¹⁴⁸ *Amnesty International Report 2009, The State of the World's Human Rights*. s. 132. Dostupný na WWW: <<http://thereport.amnesty.org/sites/report2009.amnesty.org/files/documents/air09-en.pdf>> [2009; 20. 7. 2009].

¹⁴⁹ *Amnesty International Report 2008, The State of the World's Human Rights*. s. 132n. Dostupný na WWW: <<http://archive.amnesty.org/report2008/document/101.pdf>> [2008; 20. 7. 2009].

národní bezpečnosti.¹⁵⁰ Některé internetové stránky jsou blokovány a pozorně jsou střeženy i různé blogy. Mnozí blogeři a ostatní kritici stávajícího režimu jsou stavěni před soud. Některým satelitním televizím byla pozastavena činnost a musely v Egyptě uzavřít své pobočky. Jednalo se především o programy, kde byl otevřeně kritizován režim a kde bylo poukazováno na porušování lidských práv.

Mnoho soudních procesů je vedeno zaujatě, není respektována rovnost před zákonem, obžalovaným je mnohdy odpírána okamžitá právní pomoc. V egyptských věznicích často dochází k týrání a mučení vězňů. Zadržení jsou vystaveni brutálním metodám jako např. elektrické šoky, bití, znásilňování, výhrůžky smrtí, zastrasování příbuzných apod. Navíc pachatelé těchto násilností jsou pouze výjimečně vyšetřováni.

V roce 2007 žilo na území Egypta přibližně dva až tři miliony uprchlíků převážně ze Súdánu a Eritreje.¹⁵¹ Egyptská pohraniční policie využívá nepřiměřené ozbrojené síly proti migrantům, uprchlíkům a žadatelům o azyl, kteří se snaží nelegálně překonat hranice mezi Egyptem a Izraelem. Ti, kteří uniknou smrtícím kulkám a jsou zajati egyptskou policií, jsou postaveni před soud za pokus o nelegální překročení hranice. Často je jim upírán přístup k pracovníkům Úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) a jsou odsouzeni k deportaci do země původu, kde jsou vystaveni značnému nebezpečí.¹⁵²

Jordánsko

V Jordánsku dlouhodobě žijí přibližně dva miliony palestinských uprchlíků, z nichž většina má jordánské občanství.¹⁵³ Po vypuknutí války v Iráku přišlo do země přibližně půl milionu Iráčanů. Tolerantní přístup Jordánska k této skupině byl narušen bombovými

¹⁵⁰ Ibrahim Eissa, editor denníku Al-Dustour, publikoval v březnu 2008 článek, kde zpochybňoval zdraví prezidenta Mubaraka. Byl odsouzen trestem ve výši šest měsíců odnětí svobody. Trest mu byl posléze zmírněn na dva měsíce. Byl prezidentem omilostněn, nicméně výtisk byl zcenzurován. Více viz *Amnesty International Report 2008*. c.d., s.133.

¹⁵¹ *Amnesty International Report 2008*. c.d., s. 121 (tento údaj uvádí UNHCR).

¹⁵² *Amnesty International Report 2009*. c.d., s. 135.

¹⁵³ *Amnesty International Report 2008*. c.d., s. 176.

útoky na hotel v Ammánu, při kterém zahynulo 57 osob.¹⁵⁴ Iráčtí žadatelé o mezinárodní ochranu musí od té doby splňovat velmi přísné požadavky před vstupem do země. Ti, kteří vstupují do země nelegálně, jsou deportováni zpět. Mnoho iráckých imigrantů však v Jordánsku nemá legální statut a je pro ně tedy velmi obtížné získat potřebné dokumenty, mezi které patří i pracovní povolení.

Přetrvávajícím problémem nejen v Jordánsku je omezená svoboda slova, svoboda shromažďování i sdružování. Silně tabuizovaná je postava krále a jiných čelních představitelů státu. Trestní zákoník umožňuje stíhat každého, kdo poškodí dobrou pověst státu či naruší vztahy s jinými státy. Poslední léta přinesla změny v legislativě týkající se zejména fungování nevládních organizací a práva na sdružování. Vláda si ponechala právo bez odůvodnění zamítnout jakékoliv shromáždění, které by mělo za cíl projednávat nebo se vyjadřovat k veřejným záležitostem.¹⁵⁵ Druhá legislativní změna zvýší kontrolu nad nevládními organizacemi. Nadále tyto organizace musí na požádání předložit podklady své činnosti a jakékoli zahraniční financování organizace musí být předem oficiálně schváleno.¹⁵⁶

V říjnu roku 2007 přijala jordánská vláda dodatek trestního zákoníku, ve kterém poprvé označila mučení za trestný čin.¹⁵⁷ Nicméně prosazování tohoto zákona zatím není příliš úspěšné. I v následujících letech byly zaznamenány případy mučení a špatného zacházení s vězni. Na vině jsou především zaujatá, neuspokojivá a neefektivní vyšetřování, soudní stíhání a nízké tresty pro pachatele.

Sýrie

Situace v oblasti lidských práv je v Sýrii kritická. V zemi je vyhlášen výjimečný stav již od roku 1963 a tento fakt poskytuje bezpečnostním složkám rozsáhlé pravomoci nejen při zatýkání a věznění osob. Svoboda vyjadřování a svoboda sdružování v zemi v podstatě

¹⁵⁴ *Arábie, myslíš to upřímně?* Dostupný na WWW: < <http://www.amo.cz/publikace/arabie-mylis-to-uprimne.htm> > [27. 02. 2006; 20. 7. 2009].

¹⁵⁵ *Human Right Watch, World Report 2009, Events of 2008*, s. 480. Dostupný na WWW: < http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/wr2009_web.pdf > [2009; 20. 6. 2009].

¹⁵⁶ *Human Right Watch, World Report 2009, c.d.*, s. 480.

¹⁵⁷ *Human Right Watch, World Report 2009, c.d.*, s. 479.

neexistuje. Veškerá média prochází přísnou cenzurou, některé webové stránky jsou zablokované a nejen žurnalisté nebo bloggeři mohou být pro otevřený nesouhlas s vládní činností trestně stíháni. Vyjadřování jiného politického názoru je v zemi velmi nebezpečné. Představitelé politické opozice, která je v zemi zakázána, jsou ostře sledováni, zatýkáni a vězněni. Nevládní organizace nemají oficiální souhlas ke své činnosti. Lidé, kteří pro ně pracují, mohou být kdykoli zatčeni, jsou pronásledováni vládou, jsou pod její neustálou kontrolou a většinou je jim zakázáno cestovat do zahraničí.¹⁵⁸

V Sýrii žije přibližně jeden milion iráckých uprchlíků.¹⁵⁹ Uprchlíci mají přístup do veřejných zdravotnických zařízení a do vzdělávacích institucí, ale právo na práci je jim odmítáno. Od roku 2007 musejí iráčtí uprchlíci splňovat řadu přísných požadavků pro získání víz a pro vstup do země. Zmíněné důvody, spolu s pozvolna se uklidňující situací v Iráku, vedou mnohé uprchlíky k návratu do své vlasti. Dále se na území Sýrie nachází přibližně půl milionu palestinských uprchlíků, kteří ovšem disponují dlouhodobým povolením k pobytu a desetitisíce syrských uprchlíků z Golanských výšin, které jsou po mnoho let okupovány Izraelem.¹⁶⁰

Libanon

Libanon trpí dlouhodobou bezpečnostní nestabilitou a politickým násilím. Napětí mezi opozičními skupinami vedenými hnutím Hizballáh na jedné straně a provládními skupinami na straně druhé mnohdy přeroste v otevřené násilí. Časté ozbrojené střety propukají i mezi rozličnými skupinami v palestinských uprchlických táborech.¹⁶¹

¹⁵⁸ *Human Right Watch, World Report 2009, c.d., a Amnesty International Report 2009. c.d. 287nn.*

¹⁵⁹ *Amnesty International Report 2009. c.d., s. 288, nicméně, Human Right Watch, World Report 2009, c.d., s. 516, uvádí odhad 1-1,5milionu.*

¹⁶⁰ *Amnesty International Report 2009. c.d., s. 317.*

¹⁶¹ V roce 2007 propukly násilné nepokoje v jednom z uprchlických kempů mezi Fatahem a islamistickou ozbrojenou skupinou. Libanonská armáda nakonec nad situací dokázala převzít kontrolu, nicméně si nepokoje vyžádaly přes 400 obětí. Uprchlický tábor byl zničen a většina obyvatel se musela přesunout do jiných táborů, kde v neutěšených podmínkách čekají na rekonstrukci původního tábora. Více viz: *Amnesty International Report 2008. c.d., s.188n.*

Na území Libanonu žije dlouhodobě několik set tisíc palestinských uprchlíků, z nichž více než polovina bydlí v přeplněných zastaralých uprchlických táborech. Uprchlíci jsou diskriminováni ze strany státu, jsou jim odmítána základní práva mj. právo pracovat nebo vlastnit majetek. Přístup ke zdravotní péči či vzdělávání je velmi komplikovaný. Podle odhadů Human Right Watch se v Libanonu také nachází na padesát tisíc Iráčanů, přičemž většinu z nich libanonský režim považuje za ilegální imigranty a jsou proto vystaveni možnému trestnímu stíhání.

Přes to, že libanonská vláda v prosinci loňského roku podepsala opční protokol k úmluvě OSN proti mučení, není mnohdy vyšetřování nezákonného zacházení se zadrženými a vězni nezávisle vyšetřováno. Mučení bylo zjištěno např. u zadržených, většinou palestinských uprchlíků, kteří byli podezřelí se spoluprací s Fatahem.¹⁶²

Palestinská území

Situace na palestinských územích je velmi vážná. Od té doby, co Hamás převzal kontrolu nad Gazou v červnu roku 2007, panuje na palestinských územích de facto dvojvládí, s tím, že na Západním břehu vládne Fatah, uznávaný jako představitel palestinské národní samosprávy. Ozbrojené násilí Fatahu a jeho bezpečnostních složek a Hamásu si vyžádalo v průběhu roku 2007 na stovky životů bojovníků a civilistů. K ozbrojenému násilí totiž velmi často docházelo na přelidněných veřejných místech, včetně nemocnic a jejich okolí.¹⁶³

Fatah nařídil pozastavení činnosti všech bezpečnostních a soudních orgánů palestinské samosprávy v Gaze. Toto vakuum bylo následně zaplněno Hamásem, který zde otevřel své vlastní instituce. V září roku 2007 Hamás oznámil ustavení alternativní nejvyšší soudní rady, která jmenuje soudce. Tímto krokem je vážně ohrožena nezávislost soudnictví a porušeno palestinské právo.¹⁶⁴

¹⁶² *Amnesty International Report 2009. c.d., s. 207.*

¹⁶³ *Amnesty International Report 2009. c.d., s. 255.*

¹⁶⁴ *Amnesty International Report 2008. c.d., s. 233.*

Členové původních bezpečnostních složek, soudních orgánů a další představitelé palestinské samosprávy loajální Fatahu byly v Gaze neustále sledováni a vystaveni nebezpečí. Na obou stranách dochází k závažnému porušování lidských práv, především pak ke svévolnému zatýkání členů nebo sympatizantů zneprátené strany, stovky osob jsou pak drženy bez soudního procesu a vystaveny mučení a jinému nezákonnému zacházení.¹⁶⁵ Dále velmi často dochází k ozbrojeným útokům a únosům domnělých stoupenců opozičních stran, údajných kolaborantů s Izraelem. Například v závěru loňského roku, v průběhu eskalace násilí a útoku Izraele na Gazu, unesl Hamás mnoho dříve zadržených osob a představitelů politické opozice, kteří byli obviněni z údajné kolaborace s Izraelem. Někteří byli hromadně zabíjeni, jiní bití a postřeleni.¹⁶⁶ Bezpečnostní složky nejsou ovšem ochotny těmto incidentům zabránit a výsledkem jsou mnohdy ztráty na životech, za které ovšem není nikdo volán k odpovědnosti.¹⁶⁷

Jak Hamás, tak Fatah potlačují svobodu slova. Uzavírání mediálních poboček a jiná omezení opět zaštiťuje argument podpory zneprátené strany. Novináři byli vystaveni opakovanému a opětovnému zatýkání a byli drženi po velmi dlouhou dobu. Na Západním břehu bylo v průběhu loňského roku například zatčeno na 15 žurnalistů. Palestinská samospráva nechala uzavřít televizní stanici al-Aqsa. V Gaze pozastavil Hamás distribuci novin al-Ayyam a al-Hayat al-Jadida a uvěznila jejich ředitele.¹⁶⁸ Problematická jsou také veřejná shromáždění a demonstrace. Na obou stranách reagují vládnoucí moci nadměrným užitím síly (např. používají ostré náboje).

Palestinci provádí náhodné ozbrojené útoky na izraelské obyvatele. V důsledku těchto útoků zemřelo v roce 2007 třináct Izraelců, z toho sedm civilistů. Dále pak po domácku vyráběné rakety Kassám, které jsou odpalovány na Izraelské území a ohrožují především obyvatele města Sderot, si vyžádaly řadu zraněných a devět životů izraelských civilistů.¹⁶⁹

¹⁶⁵ *Amnesty International Report 2008*. c.d., s. 254

¹⁶⁶ *Amnesty International Report 2008*. c.d., s. 235.

¹⁶⁷ *Human Right Watch, World Report 2009*, c.d., s. 490 a *Amnesty International Report 2009*. c.d., s. 476.

¹⁶⁸ *International Report 2009*. c.d., s. 256.

¹⁶⁹ *Human Right Watch, World Report 2008, Events of 2007*. s. 488. Dostupný na WWW:

http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/wr2k8_web.pdf [2009; 20. 6. 2009] a *Amnesty International Report 2009*. c.d., s. 257.

Mnohaletá okupace Izraelem, resp. jeho vojenské útoky, blokády a ekonomická omezení způsobila Palestincům vážné ekonomické a sociální problémy. Po té, co se k moci dostal Hamas, uvalil Izrael na Gazu blokádu, která jako „kolektivní trest“ zapříčinila ekonomický kolaps a dovedla přinejmenším tři čtvrtě milionu tamních obyvatel k závislosti na mezinárodní pomoci.¹⁷⁰ Potřebné suroviny, například potraviny a nafta, se také pašují podzemními tunely z Egypta.

Izrael a okupovaná palestinská území

V této části považuji za vhodné připomenout zásady mezinárodního práva a ukázat na konkrétním případě ambivalenci a problematiku jeho vynucování. Nejprve se zabývám principem suverenity a právem národů na sebeurčení, dále pak mezinárodním válečným právem. V závěru této podkapitoly se věnuji hlavním oblastem porušování lidských práv na palestinských územích ze strany Izraele.

Suverenita a právo národů na sebeurčení

Podle nejběžnější definice utvářejí stát tři hlavní prvky: teritorium, obyvatelstvo a suverenita. Stát tedy není myslitelný bez územního vymezení. Teritorium, i když se v dané chvíli zdá pevné a stabilní, není nutně stálým a neměnným prvkem. Hranice státu mohou být měněny na základě politických zvrátů, například válkou či revolucí, ale také na základě nenásilných procesů. Státy se, na základě dohod a vůle svých občanů, přičleňují buď zcela nebo zčásti k jiným státům či regionálním celkům a sdružují se tak ve větší teritoriální jednotky nebo se naopak rozdělují a vytvářejí nové samostatné útvary. V tomto procesu pak může hrát významnou roli právo národů na sebeurčení.¹⁷¹

Právo národů na sebeurčení je zakotveno v mnoha mezinárodních dokumentech a je univerzálně platným právem. Například v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech v článku č. 1 je uvedeno: „Všechny národy mají právo na sebeurčení. Na základě tohoto práva svobodně určují svůj politický statut a svobodně uskutečňují svůj hospodářský, sociální a kulturní vývoj. [...] Všechny národy mohou pro své vlastní cíle

¹⁷⁰ *Amnesty International Report 2008*. c.d., s. 232.

¹⁷¹ J. Plocek, J., *Jakou mají budoucnost suverenita, národní a teritoriální stát?*s. 6. Dostupný na WWW: <<http://stredni.evropa.sweb.cz/editor/clanek120.pdf>> [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

svobodně disponovat svým přírodním bohatstvím a zdroji bez újmy na jakýchkoli závazcích vyplývajících z mezinárodní hospodářské spolupráce, založené na vzájemné výhodnosti a mezinárodním právu. V žádném případě nesmí být národ zbaven svých vlastních prostředků k životní existenci.¹⁷²

Mezinárodní právo také ale potvrzuje státům princip suverenity, tedy svrchovanost nad územím a obyvatelstvem a zároveň uznání státu na mezinárodním poli. Suverenita je právní závazek udělený státu, poskytuje státu právo vládnout. Na základě suverenity stát nutí občany k poslušnosti zákonů a je oprávněn trestat ty, kteří nejsou ochotni držet se právního řádu a ohrožují autoritu státu. Zakládající Charta OSN v článku č. 2 stanovuje tyto zásady pro jednání členů: „Organizace je založena na zásadě svrchované rovnosti všech svých členů. [...] Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu, tak jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů“.¹⁷³

Pokud dojde k převzetí moci nátlakovým způsobem, musí případný uzurpátor donutit občany státu, aby poslouchali jeho vládu a nařízení, popřípadě zákony, když se mu podaří vytvořit a udržovat poslušnou legislativu, exekutivu a soudnictví. Tato vláda ovšem není legitimní a zároveň postrádá oporu v příslušných etických a mravních principech. „Je však docela možné, že i takové vládě se za kratší či delší čas dostane mezinárodního uznání a také uznání od vlastních občanů, kteří se museli smířit s daným stavem, a že se na všech stranách „přimhouří oko“ nad nedostatkem etických předpokladů.“¹⁷⁴ Určitým východiskem ale může být vytvoření nového státu formou dohody občanů. V tomto případě pak nový stát nachází oporu v principu sebeurčení.

V případě palestinsko-izraelského konfliktu je tento střet suverenity a práva národů na sebeurčení velmi znatelný. Mezinárodní právní řád ovšem není schopen adekvátně vyřešit

¹⁷² *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. Dostupný na WWW:

<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=19852&tmplid=50> [6. 11. 2006; 18. 7. 2009].

¹⁷³ *Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora*. Dostupný

<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/> [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

¹⁷⁴ J. Plocek, c.d..

situaci, kdy se nárok na sebeurčení a zásady státní suverenity nacházejí v antagonistické pozici. Právo na sebeurčení je tak odloženo do té doby, než bude vyřešen problém okupace území.¹⁷⁵

Mezinárodní válečné právo

Nejvíce problémů v oblasti lidských práv bezpochyby způsobuje izraelská okupace palestinských území. Vojenská okupace se řídí mezinárodním právem, v první řadě pak čtyřmi ženevskými konvencemi, které byly přijaty v roce 1949 a s dílčími úpravami jsou platné dodnes. Ženevské konvence jsou jedním z nejdříve akceptovaných dokumentů mezinárodního práva. Tyto úmluvy udělují na jedné straně okupantovi de facto status suveréna a umožňují mu tak zavést nezbytná opatření k zajištění pořádku a bezpečnosti, na straně druhé však poskytují ochranu a určitá práva okupovanému civilnímu obyvatelstvu.¹⁷⁶

Situace v Gaze a na Západním břehu se však od ženevských úmluv odchýlila. „Israel has contested the application of Geneva IV on the grounds that it has claims to the Palestinian territories, and that since their legal status is not fully established, this remains „disputed territory“ and is not an instance of „belligerent occupation“.¹⁷⁷ Izrael se tak necítí být vázán mezinárodním humanitárním právem, naopak vytvořil novou koncepci práva a povinností na těchto územích, která upřednostňuje izraelské národnostní zájmy, především bezpečnostní, nad zájmy a právy palestinského obyvatelstva. Tím, že Izrael odmítl uznat aplikovatelnost ženevských konvencí, si ponechal možnost v budoucnu nárokovat část nebo celá území.¹⁷⁸

Tento přístup Izraele se odráží také v budování osad na okupovaných územích. Mezinárodní válečné právo, tedy čl. 49 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za

¹⁷⁵ L. Hajjar, *Human Rights in Israel/Palestine: The History and Politics of a Movement*. In: *Journal of Palestine Studies*, vol. 30, No. 4, 2001 s. 22. Dostupný na WWW: www.jstor.org.

¹⁷⁶ L. Hajjar, c.d., s. 22.

¹⁷⁷ R. Falk, *International law and Palestinian resistance*, s. 318. In: Beinín, J, Stein, R.L. (ed): *The Struggle for Sovereignty, Palestine and Israel, 1993-2005*, Stanford, California 2006.

¹⁷⁸ L. Hajjar, c.d., s. 23.

války ze dne 12. srpna 1949, stanovuje následující: „Okupační mocnost nemůže deportovat nebo přesunout část svého vlastního obyvatelstva do území jí obsazeného.“¹⁷⁹ Dále omezují okupační činnost Haagské konvence o zákonech a obyčejích války pozemní s dodatky z roku 1907, které zakazují na okupovaných územích provádět trvalé změny, které nejsou ve prospěch místního obyvatelstva.¹⁸⁰ Izrael odůvodňuje zakládání osad bezpečnostními důvody. Pokud by docházelo k budování pouze vojenských základen, které nemají trvalý charakter, pravděpodobně by ke střetu s mezinárodním právem nedocházelo. Pokud ovšem Izrael zakládá osady obydlené civilisty, i když mnohdy ozbrojenými, dá se pouze velmi těžko zpochybnit opodstatněná aplikovatelnost nadnárodního práva.

Aktuální situace

Situace v oblasti lidských práv je na okupovaných územích dlouhodobě velmi vážná. Po převzetí moci Hamásem nad pásmem Gazy přistoupil Izrael k blokadě tohoto území. Byly uzavřeny všechny přechody a dovoz zboží byl výrazně omezen. Izraelský celní úřad vydal zákaz dovozu izraelského zboží do pásma s výjimkou omezené humanitární pomoci (základní potraviny, léky a zdravotnické prostředky). V důsledku blokády muselo ukončit svou činnost na 75 % místních fabrik, nedostatek potravin vedl k prudkému nárůstu jejich cen, více než 80 % obyvatel žije pod hranicí chudoby a je závislých na humanitární pomoci.¹⁸¹ Dokonce i poté, kdy v červnu loňského roku bylo dohodnuto příměří mezi Hamásem a Izraelem, pokračující omezení snížila dostupnost základního zboží a služeb a i nadále byl omezen pohyb Palestinců z pásma Gazy. V listopadu loňského roku byla v důsledku obnovených útoků Hamásu na izraelská území opět obnovena naprostá blokáda pásma Gazy. Blokáda zastavila přísun potravinové a lékařské pomoci, jakož i dodávky paliva a elektřiny. Tím, že Izrael odřízl pásmo od dodávek elektřiny, zcela narušil fungování pásma, mj. ochromil dopravu, čerpání vody a kanalizace a především chod zdravotnických zařízení.¹⁸²

¹⁷⁹ *Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů ze dne 12. srpna 1949*. Dostupný na WWW: http://www.cervenkyriz.eu/docs/mhp/zenevske_umluvy.pdf [vyšlo nedat; 12. 7. 2009].

¹⁸⁰ M. Čejka, c.d., s. 129.

¹⁸¹ *Human Right Watch, World Report 2008, c.d., s. 484.*

¹⁸² *Amnesty International Report 2009, c.d., s. 183.*

Velkým problémem je také přístup tamních obyvatel k lékařské péči. Gaza je plně odkázána na dodávky humanitární pomoci, místní zdravotní zařízení nejsou dostatečně vybavena a nemohou tak poskytovat adekvátní lékařskou péči. Řada nemocných Palestinců potřebuje speciální léčebná zařízení a podstoupit složité chirurgické zákroky, které v tamních podmínkách nejsou dostupné a realizovatelné. Všichni Palestinci, i ti s akutními zdravotními problémy, musejí žádat o povolení izraelské úřady, aby mohli opustit Gazu. Izrael ve většině tato povolení odmítá udělit. V důsledku zamítnutí nebo zdržování žádosti k opuštění pásma Gazy zemřelo z nedostatku akutní lékařské péče v roce 2007 přinejmenším čtyřicet osob.¹⁸³ V oficiálním vyjádření státu je uvedeno, že lékařskou pomoc v roce 2007 vyhledalo v Izraeli na 14 000 lidí a 90 % žádostí o opuštění Gazy z lékařských důvodů bylo schváleno. Každá žádost ovšem podléhá prověření.¹⁸⁴ Omezení pohybu postihlo také pracovníky a studenty, kteří pracují či studují v zahraničí nebo na Západním břehu.

Na Západním břehu pokračuje výstavba separační bariéry, která omezuje pohyb Palestinců ze Západního břehu. Stěžuje Palestincům přístup na pracoviště, ke vzdělání a zdravotní péči a dalším službám. Napětí narůstá mezi izraelskými osadníky a Palestinci, zejména v době sklizně oliv, kdy se zvyšuje počet ozbrojených útoků izraelských osadníků na místní palestinské obyvatelstvo.¹⁸⁵ Problematické jsou také přechodová místa, check pointy, kde je řada Palestinců vystavena šikaně a ponižování. Check pointy jsou také často svévolně uzavírány.

Izraelské bezpečnostní služby zadržely v loňském roce stovky Palestinců, včetně dětí, a přestože většina byla později bez obvinění propuštěna, byly drženy v izolaci po dlouhou dobu. Také trestní řízení nesplňují mezinárodní standardy. Zprávy nevládních organizací potvrzují užívání mučících metod v průběhu vyslychání. Nejčastěji jsou tyto metody používány u zadržených, kteří jsou v podezření z plánování nebo účasti na ozbrojených útocích.¹⁸⁶

¹⁸³ *Human Rights in the Occupied Territories*, Annual Report 2007, B'Tselem. s. 16n.

¹⁸⁴ *Response to report by human rights organizations on humanitarian situation in Gaza*. Dostupný na WWW: www.mfa.gov.il [6. 3. 2006; 15. 7. 2009].

¹⁸⁵ *Amnesty International Report 2009*. c.d., s. 185.

¹⁸⁶ *Amnesty International Report 2008*. c.d., s. 184, *Human Rights in the Occupied Territories*, c.d., s. 31nn.

Izraelští pachatelé násilností jsou jen zřídka voláni k odpovědnosti. Beztrestnost zůstává pravidlem jak pro izraelské vojáky, tak pro osadníky, kteří se dopouští závažného porušování lidských práv Palestinců, včetně svévolného zabíjení, fyzických útoků a útoků na jejich majetek. Pouze malý počet případů byl vyšetřován, i tak ale byla většina odložena pro „nedostatek důkazů“. K vyšetřování dochází většinou díky práci nevládních organizací a popularizaci incidentů v médiích. Vojáci, kteří jsou obviněni z neoprávněného zabití Palestinců, jsou většinou souzeni za zabití, nikoli za vraždu. Obecně lze říci, že vojáci či osadníci, kteří byli souzeni za útoky proti Palestincům, obdržují relativně mírné tresty.¹⁸⁷

Izrael také uplatňuje zákony a politiky, které vedou k diskriminaci osob na základě etnického nebo národnostního původu. Od roku 2002 brání Izrael Palestincům z okupovaných území, kteří jsou manželé izraelských občanů, ve společném soužití v Izraeli. „In March 2007 the Knesset amended the Citizenship and Entry into Israel Law, expanding the scope of the existing ban on family reunification and extending it through 2008.“¹⁸⁸ Toto právo také zakazuje společné soužití v Izraeli občanům Íránu, Iráku, Sýrie a Libanonu, kteří jsou v manželském svazku s Izraelci.

¹⁸⁷ *Amnesty International Report 2009*, c.d., s. 185.

¹⁸⁸ *Human Right Watch, World Report 2008*, c.d., s. 488.

Izraelské organizace pro lidská práva

Historický vývoj

V posledních padesáti letech se lidsko-právní nevládní organizace staly významným a vlivným aktérem mezinárodní politiky a jsou nepostradatelným hráčem i palestinsko-izraelského konfliktu. V této části se budu věnovat především izraelským nevládním organizacím pro lidská práva, které působí na palestinském území. Je ovšem nezbytné zmínit obecně kulturu lidsko-právních hnutí v této oblasti, a to zejména z toho důvodu, že nevládní organizace nefungují jako samostatné, izolované jednotky, ale naopak navzájem se ovlivňují, spoluprací a doplňují. Jak jsem zmínila výše, lidé reagují na lokální změny sdružováním. Co tedy vedlo ke vzniku hnutí, zabývajících se lidskými právy v Izraeli? Jaké změny v regionu podmínily či ovlivnily aktivitu občanů a zapojily je do boje za lidská práva?

Podle politologa Gada Barzilaiho existuje souvislost mezi veřejným vnímáním bezpečnostní hrozby a utvářením tlaku veřejnosti proti státu.¹⁸⁹ Pokud veřejnost vnímá bezpečnostní hrozbu jako vysokou, pak je její odpor proti politice státu nízký. Pokud se však vnímání bezpečnostní hrozby sníží, vytváří se prostor pro formování opozice.¹⁹⁰ Tuto teorii můžeme dát obecně do souvislosti se zmíněným zvyšujícím se vlivem NGO v poválečných obdobích, ale také do konkrétní souvislosti s arabsko-izraelským resp. palestinsko-izraelským konfliktem.

V období od vzniku státu Izrael, přinejmenším do šestidenní, války byla izraelská pospolitost pod neustálou bezprostřední bezpečnostní hrozbou, která ohrožovala samotnou existenci státu. Toto tvrzení může být podloženo následujícími událostmi: válka za nezávislost nebyla ukončena mírovými smlouvami ale pouze příměřím; vznik OOP přesněji proklamace Palestinské národní charty z roku 1964 zahrnující ozbrojený boj a

¹⁸⁹ Michael Galchinsky uvádí také Ashera Ariana, který se tímto tématem též zabývá. Jeho práci však k dispozici nemám. Více viz M. Galchinsky, *Jews and Human Rights, Dancing at Three Weddings*, Rowman Littlefield Publishers, 2008, s. 135.

¹⁹⁰ G. Barzilai, *War, Democracy, and International Conflict: Israel in a Comparative Perspective*. In: *Comparative Politics* 31, no. 3, 1999. Dostupný na WWW: www.jstor.org.

likvidaci státu Izrael;¹⁹¹ nebo vytvoření protiizraelské koalice na půdě OSN na počátku šedesátých let minulého století, která označovala Izrael jako rasistický stát.¹⁹² Pocit ohrožení byl navíc v této době umocněn stále živou vzpomínkou na utrpení Židů za druhé světové války.

V první fázi existence se stát Izrael musel vypořádat s řadou vnitrostátních záležitostí, mezi které bezpochyby patřily silné imigrační vlny Židů nejen z arabských států, ale také z Evropy, z integračních táborů na Kypru a řady dalších částí světa. Integrace obrovského počtu lidí v malém a chudém státě, který jen nedávno obhájil svou existenci, představoval obrovský problém. Když se podařilo nově příchozí umístit do provizorních „domovů“,¹⁹³ ukázala se jako další problém nezaměstnanost. Jiné problémy s sebou přinesla pluralita samotné izraelské společnosti (sekulární a religiózní Židé, etnicita – Sefardé a Aškenázové, Arabové – Židé apod).¹⁹⁴ Sociálně-ekonomické problémy nového státu byly ovšem podřízeny bezpečnostní situaci a v případě nebezpečí transformovány do široké loajality ke státu. Integračním prvkem izraelské společnosti se stala armáda. Povinná vojenská služba vytvářela pocit sounáležitosti, společnou identitu a propůjčovala vysokým vojenským představitelům všeobecný respekt a důvěru. Tito vojenští činitelé tak disponovali velkým vlivem, který přesahoval armádní strukturu a ovlivňoval široké veřejné mínění i na politické scéně.¹⁹⁵

Izrael v prvních dvou dekádách existence přijal řadu mezinárodních lidsko-právních dokumentů,¹⁹⁶ neobjevila se však žádná hnutí, která by monitorovala stát při plnění závazků z nich vyplývajících. Situace se pozvolna měnila teprve v průběhu sedmdesátých a výrazně až na konci osmdesátých let. Důvodem byla jistě i šestidenní válka v roce 1967,

¹⁹¹ M. Čejka, c.d., s.105n.

¹⁹² M. Galchinsky, c.d., s. 134.

¹⁹³ Nově příchozí nejprve osidlovali místa, která v době války v panické hrůze opustilo místní arabské obyvatelstvo. Tyto prostory však z daleka nebyly dostačující pro absorpci všech imigrantů. Vláda nechala rychle stavět levné objekty včetně prefabrikovaných domů, ale ani tato výstavba problém nevyřešila. Jistým východiskem byly stanové tábory, které brzy vyrostly po celém území Izraele.

¹⁹⁴ M. Čejka, c.d., s. 70nn.

¹⁹⁵ M. Galchinsky, c.d., s. 134n.

¹⁹⁶ Viz příloha č. 5.

ve které Izrael získal pod svou správu oblasti s početnou arabskou populací, tedy východní Jeruzalém, Západní břeh a Gazu. Tímto se z relativně nového státu stala regionální a okupační mocnost.¹⁹⁷ Následná válka v roce 1973, alespoň v počátcích, opět vyvolala pocit, že Izrael bojuje za přežití a svou existenci. Vláda, která nedokázala včas reagovat na příznaky přicházející války, byla podrobena rozsáhlé kritice a v následujících volbách došlo k historické změně ve vedení státu, kdy strana Práce ztratila svou hegemonní pozici a byla nahrazena stranou Likud.

V prvních letech okupace se obhajobou lidských práv zabývali spíše jednotlivci nežli organizovaná hnutí. Jedním z průkopníků byla Felicia Langer,¹⁹⁸ izraelská právnička židovského původu, která svou prací ovlivnila další generaci jak izraelských tak palestinských právníků. Práce při vojenských soudech však byla komplikovaná zejména pro Palestince, kteří po obsazení území Izraelem přešli do všeobecné stávky. Tito lidé stáli v nelehké pozici. Museli buď odmítnout soudní praxi a tím podpořit stávku nebo práci přijmout a stávky se zřici. Proto bylo zastoupení palestinských právníků při vojenských soudech zprvu nízké, situace se však měnila v závislosti na počtu zatčených a zvyšujícím se tlaku palestinské společnosti. Instrukce vojenských soudů se tak staly arénou pro obhajobu práv Palestinců žijících na okupovaných územích.¹⁹⁹

V sedmdesátých letech dochází k nárůstu působení mezinárodních nevládních organizací,²⁰⁰ které byly nositeli lidsko-právní kultury a přispěly k vytvoření podmínek pro vznik lokálních organizací. Spolupráce s mezinárodními nevládními organizacemi neměla a ani nemá podobu formální dohody, kde by se strany zavázaly spolupracovat pro dosažení společných cílů.²⁰¹ Vzájemné vazby se upevnily především v době první intifády, kdy mezinárodní organizace a nově vzniklé lokální poukázaly na nesoulad izraelských

¹⁹⁷ M. Galchinsky, c.d., s. 136.

¹⁹⁸ Viz WWW: <http://www.felicia-langer.de/eng.html>

¹⁹⁹ L. Hajjar, c.d., s. 24.

²⁰⁰ V souvislosti se zatýkáním a vězněním osob zde založila svou pobočku mj. mezinárodní organizace pro lidská práva Amnesty International (AI). AI primárně obrací svou pozornost na neoprávněné zatýkání a věznění osob, následně tyto případy přebírá a požaduje okamžitá propuštění zadržených. Důležitými cíly pro AI jsou spravedlivé a řádné soudní procesy, odmítají mučení a staví se proti trestu smrti.

²⁰¹ M. Galchinsky, c.d., s. 139.

policejních praktik a mezinárodního práva. Tyto organizace se snažily hájit a prosadit mezinárodní právo.²⁰²

První místní organizací pro lidská práva, která zaměřovala svou pozornost přímo na podmínky na okupovaných územích, byla „Právo ve službách člověka“ (Law in the Service of Man) založená v roce 1979 palestinskými právníky.²⁰³ Tato první palestinská organizace skrze metody monitorování, sběr aktuálních informací a obhajobu poukazovala na porušování právních standardů ze strany Izraele. Vymezovala se také proti mezinárodnímu chápání Izraele jako „ne příliš vážného“ porušovatele lidských práv oproti ostatním režimům na Blízkém východě. Odmítala souvislost politiky a lidských práv s poukazem, že izraelské chování se má posuzovat výhradně dle všeobecných norem mezinárodního práva.²⁰⁴ Na izraelské straně se v průběhu sedmdesátých let zformovala Asociace pro občanská práva v Izraeli (Association for Civil Rights in Israel, ACRI).²⁰⁵ ACRI představuje první izraelskou lidsko-právní organizaci, která prosazuje ochranu práv jednotlivců a částí společnosti, včetně mužů a žen, věřících i ateistu, Židů i Arabů, přistěhovalců i původních obyvatel, nezaměstnaných i zahraničních pracovníků jak na okupovaných územích, tak v Izraeli.

Osmdesátá léta byla klíčová pro rozvoj lidsko-právní kultury. Jak na palestinské, tak na izraelské straně vznikla řada nevládních LP organizací, z nichž mnohé působí dodnes. Izraelská válka v roce 1982 hrála v tomto procesu důležitou roli. Byla v určitém směru výjimečná, odlišná od válek předchozích. Tato válka nebyla společností považována za nezbytnou, tedy za válku, která je vedena pro odstranění existenční hrozby. Naopak tato invaze do Libanonu byla zaměřena proti OOP, která nepředstavovala nebezpečí ani pro přežití státu, ani neohrožovala jeho teritoriální integritu.²⁰⁶ Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, tato válka měla obrovský vliv na izraelskou veřejnost a zejména pak na aktivitu

²⁰² L. Hajjar, c.d., s. 27.

²⁰³ Tato organizace se na konci sedmdesátých let transformovala v novou organizaci pod názvem na Al-Haq. Tato organizace dnes disponuje speciálním konzultativním statutem při ECOSOC. Více viz:

<http://www.alhaq.org/>

²⁰⁴ L. Hajjar, c.d., s. 25.

²⁰⁵ Viz WWW: <http://www.acri.org.il/eng/>

²⁰⁶ G. Barzilai, c.d., s. 324.

mírových hnutí. Na lidsko-právní problematiku pak přivedly pozornost především masakry v palestinských táborech Sabra a Šatíla. Vznikala řada lidsko-právních dokumentů a svou měrou přispěly i grantové organizace jako je například New Israel Fund (NIF),²⁰⁷ který začal dotovat mírová i lidsko-právní hnutí.²⁰⁸

K opravdovému boomeru lidsko-právních organizací však došlo až na konci osmdesátých let v souvislosti s první palestinskou intifádou. Mnozí Izraelci vnímali boj proti palestinskému povstání podobně jako invazi do Libanonu, tedy jako akt volby nikoli jako nutnou obranu existence státu. Neorganizované palestinské obyvatelstvo nepředstavovalo vysokou bezpečnostní hrozbu, proto se mohla na straně Izraele utvořit rozsáhlá opozice proti politice státu, který mnohdy postupoval proti povstalcům velmi tvrdě. Palestinci navíc dokázali upoutat pozornost mnohých Izraelců na každodenní utrpení způsobené izraelskou okupací. Izraelští Židé tak vytvořily na patnáct rozličných lidsko-právních organizací a advokátních kanceláří.²⁰⁹ Mezi organizace, které se s odstupem času ukázaly jako trvalé a nejlépe organizované, jistě patří:

- B'Tselem²¹⁰ – Izraelské informační centrum pro lidská práva na okupovaných územích,
- HaMoked²¹¹ – Centrum pro ochranu jednotlivců,
- Veřejný výbor proti mučení v Izraeli,²¹²
- Rabíni pro lidská práva,²¹³
- Lékaři pro lidská práva²¹⁴ – Izrael (PHR).²¹⁵

²⁰⁷ Viz WWW: <http://www.nif.org/>.

²⁰⁸ M. Galchinsky, c.d., s. 137.

²⁰⁹ M. Galchinsky, c.d., s. 138.

²¹⁰ Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories, <http://www.btselem.org/>.

²¹¹ Center for the Defence of Individual, <http://www.hamoked.org/>.

²¹² Public committee against Torture in Israel, <http://www.stoptorture.org.il/en>.

²¹³ Rabbis for Human Rights, <http://www.rhr.org.il/>.

²¹⁴ Physicians for Human Rights, <http://www.phr.org.il/phr/>.

²¹⁵ M. Galchinsky, c.d., s. 138.

Mezi faktory, které urychlily proces formování izraelských nevládních organizací pro LP, také můžeme zařadit zveřejnění závěrečné zprávy Landauovy komise v roce 1987, která vyšetřovala užívané způsoby při vyslýchání izraelskou bezpečnostní službou. Toto oficiální izraelské vyšetřování potvrdilo užívání násilných vyšetřovacích metod přinejmenším od roku 1971. Překvapivý byl v tomto směru závěr komise. Místo aby komise takové praktiky odsoudila, doporučila vládě, aby tyto metody legalizovala a označila je za nezbytné při boji proti „nepřátelské teroristické činnosti“.²¹⁶ Vláda tato doporučení přijala. Obhajoba násilných vyšetřovacích metod však narazila na odpor veřejnosti, který se transformoval právě do jedné z výše zmíněných organizací, tedy Veřejného výboru proti mučení. Také další organizace, např. B‘Tselem, se ve své rozsáhlé agendě zabývali a dodnes zabývají tímto jevem.

V průběhu první intifády byla vytvořena řada organizací, které musely nejprve konstituovat svou agendu a stanovit vlastní pracovní metody. Pozornost organizací byla zaměřena na armádou páchané mučení, zatýkání, osadnickou politiku, nepřiměřené užití síly, nerovnoměrné přerozdělování zdrojů, právní diskriminaci apod.²¹⁷ Většina organizací vypracovávala různá prohlášení, publikovala svědectví obětí, vyšetřovala a informovala o násilnostech, organizovala rozličné konference, zvala zahraniční pozorovatele a žurnalisty. Všechna tato činnost vedla ke zvýšenému zájmu mezinárodního společenství a odkryla nový pohled na palestinsko-izraelský konflikt.

Přestože první intifáda nepřinesla ukončení okupace palestinských území, přiměla obě strany zasednout k vyjednávacímu stolu. Zahájení mírového procesu ovšem nepříznivě ovlivnilo lidsko-právní organizace na obou stranách. Mezinárodní společenství zaměřilo svou pozornost na mírová jednání a tím byla lidsko-právní problematika odsunuta do pozadí. Stejně tak izraelská veřejnost věřila či doufala, že tato jednání dovedou zemi k míru, a proto i z její strany klesal zájem o lidská práva. Situace se pro lidsko-právní organizace ztížila ustavením palestinské samosprávy v roce 1994, která měla na základě dohody s Izraelem zajišťovat bezpečnost na určitých územích. Odpovědnost vlád byla nejasná a bylo tak složité rozhodnout jakým způsobem lze dohlížet na dodržování

²¹⁶ L. Hajjar, c.d., s. 27.

²¹⁷ M. Galchinsky, c.d., s. 138.

mezinárodních právních standardů a koho konkrétně volat k zodpovědnosti v případě porušování těchto norem. Největším problémem ovšem bylo zjištění, že mírový proces klade hlavní důraz na teritoriální záležitosti a zajištění bezpečnosti nikoli na lidsko-právní normy.²¹⁸

Mírová jednání nepřinesla v závěru tisíciletí žádný velký pokrok. Situace na okupovaných územích se neustále horšila a v roce 2000 znovu přerostla do otevřeného palestinského povstání. Izraelská společnost se cítila v ohrožení daleko více než při první intrádě, byla tak stále více apatická k otázce porušování lidských práv Palestinců. Většina izraelské společnosti podporovala a schvalovala jakékoliv izraelské vojenské akce, které byly ospravedlňovány bezpečnostními důvody. Tento vývoj byl dále umocněn teroristickými útoky z 11. září, které Izraelcům poskytly další argument k obhajobě restriktivní politiky.²¹⁹ Ariel Šaron se tak mohl těšit široké podpoře unilaterální strategie, která zahrnovala mj. ničení infrastruktury Palestinské samosprávy v Ramaláhu, zvýšenou osadnickou aktivitu a také výstavbu separační bariéry mezi okupovanými územími a Izraelem.²²⁰

V průběhu druhé intifády docházelo k závažnému porušování práv Palestinců a nově se objevily další oblasti, především však zmíněná separační bariéra, které představovaly další výzvu pro stávající i nově vzniklé organizace. I přes pocit ohrožení bylo rozsáhlé nerespektování lidských práv impulsem pro vznik nových izraelských lidsko-právních nevládních organizací. Mezi nejvýznamnějšími se nacházejí:

- Machsom Watch,²²¹
- Ješ Din,²²²
- Gisha,²²³

²¹⁸ L. Hajjar, c.d., s. 28.

²¹⁹ *B'Tselem 2002 Activity Report*. s. 1. Dostupný na WWW: http://www.btselem.org/Download/2002_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

²²⁰ M. Galchinsky, c.d., s. 152.

²²¹ Women against the Occupation and for Human Rights, <http://www.machsomwatch.org/en>.

²²² Yesh Din, Volunteers for Human Rights, <http://www.yesh-din.org/>.

²²³ Legal Centre for Freedom of Movement, <http://www.gisha.org/>.

- Šovrim Shtika.²²⁴

Ne všechny organizace, které vznikly v druhé vlně, se primárně zaměřují na oblast lidských práv. Nicméně všechny jsou součástí lidsko-právní kultury a podporují její růst. Je velmi brzy na hodnocení těchto organizací, teprve čas ukáže, zda jsou tyto organizace dostatečně silné a přispějí k efektivitě prosazování lidských práv v Izraeli a na palestinských územích.

B'Tselem - Izraelské informační centrum pro lidská práva na okupovaných územích

Izraelská nevládní organizace pro lidská práva B'Tselem byla založena v roce 1989 skupinou významných akademiků, právníků, novinářů a členů Knesetu.²²⁵ B'Tselem má více než třicet stálých zaměstnanců, kteří koordinují činnost v rámci jednotlivých oddělení. Samotné slovo B'Tselem (hebr. בצלם) znamená v hebrejštině "v obraze", a je také používáno jako synonymum pro lidskou důstojnost. Slovo je převzato z Genesis 1:27 "Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím."²²⁶ A právě v tomto duchu hovoří i první článek Všeobecné deklarace lidských práv, ke které se B'Tselem otevřeně hlásí: „Všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovní co do důstojnosti a práv.“²²⁷

B'Tselem zaměřuje svou pozornost na ochranu lidských práv na okupovaných územích, nikoli na území Izraele. Jako izraelská organizace usiluje o změnu izraelské politiky uplatňované na okupovaných územích a snaží se zajistit, aby tato vláda chránila lidská práva osob, které zde žijí, v souladu se závazky vyplývajícími z mezinárodního práva.²²⁸ Na straně druhé se B'Tselem snaží vytvářet lidsko-právní kulturu v izraelské společnosti,

²²⁴ Breaking the Silence, Israeli soldiers talk about the Occupied Territories,

http://www.shovrimshatika.org/index_e.asp.

²²⁵ *About B'Tselem*. nestr. Dostupný na WWW: http://www.btselem.org/english/About_BTselem/Index.asp [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

²²⁶ Bible, písmo svatě starého a nového zákona, ekumenický překlad, Praha 1985.

²²⁷ *Všeobecná deklarace lidských práv*. Dostupný na WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf> [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

²²⁸ *About B'Tselem*. c.d. nestr.

informuje veřejnost o lidsko-právních standardech a upozorňuje na důsledky plynoucí z jejich porušování, tedy jaký vliv mají na společnost a demokracii. V tomto směru apeluje na izraelskou veřejnost, aby přijala zásady lidských práv.

Izraelské informační centrum se nezaměřuje na pomoc jednotlivcům. Přesto však se na B'Tselem obrací řada Palestinců, zejména v bezpečnostně vyhrocených situacích, kteří se dožadují urgentní pomoci. V některých výjimečných případech je informační centrum schopné vyjít vstříc. Zjišťuje informace o zadržených či pomáhá při distribuci humanitární pomoci. Otázka popularity informačního centra mezi Palestinci byla součástí palestinského výzkumu veřejného mínění v roce 2005, na jehož základě bylo zjištěno, že minimálně 38 % Palestinců o B'Tselem slyšelo a 58% z nich smýšlí pozitivně o jeho činnosti.²²⁹

B'Tselem si za své dvacetileté působení vydobyl přední místo mezi lidsko-právními organizacemi v Izraeli a je dnes mezinárodně uznávanou organizací. V závěru roku 1989 obdržel spolu s palestinskou organizací Al-Haq Carter-Melitovu cenu za lidská práva.²³⁰ Dnes spolupracuje s řadou mezinárodních organizací pro lidská práva, zejména s Amnesty International a Human Rights Watch, dále kooperuje i s vládními organizacemi například s Výborem OSN proti mučení.²³¹ K lidsko-právním orgánům OSN zasílá B'Tselem pravidelné zprávy, které se týkají dodržování lidsko-právních smluv. Je také řádným členem Evropsko-středomořské sítě lidských práv,²³² jejímž prostřednictvím spolu s ostatními členy předkládá společnou výroční zprávu EU. B'Tselem spolupracuje na lokální úrovni s mnoha palestinskými i izraelskými lidsko-právními organizacemi. Nejsilnější kooperace je navázána s ACRI, HaMoked a PHR (lékaři za lidská práva).²³³ Například v roce 2003 zveřejnil B'Tselem společnou zprávu s PHR nazvanou „Medical

²²⁹ *B'Tselem 2005 Activity Report*. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2005_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

²³⁰ Obě strany tímto také získaly finanční příspěvek ve výši \$100 000, <http://www.cartercenter.org/>.

²³¹ *Supplemental Information for the Consideration of Israel, Submitted to the UN Committee Against Torture*, 2009. Dostupný na WWW:

http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/ngos/BTselemHaMoked_Israel42.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

²³² Euro-Mediterranean Human Rights Network, <http://www.euromedrights.net/>.

²³³ M. Galchinsky, c.d., s. 155

Personnel Harmed“, která poukázala na časté opoždění lékařské péče, způsobené fyzickými bariérami a check pointy, a na útoky na lékařský personál na Západním břehu.²³⁴

V loňském roce organizace otevřela svou první zahraniční pobočku, a to ve Spojených státech amerických. Podle oficiálního vyjádření má B'Tselem v úmyslu být ústředním informačním střediskem o stavu lidských práv na okupovaných územích a to nejen pro členy Kongresu, pro ministerstvo zahraničí a další politické činitele, ale bude také podporovat vzdělávací aktivity pro veřejnost. Cílem je zvýšit povědomí o porušování lidských práv na okupovaných územích v rámci celého státu, zejména pak u americké židovské komunity.²³⁵

B'Tselem je neziskovou organizací a je financován z příspěvků nadací a fyzických osob jak v Izraeli, tak v zahraničí. V roce 2006 dosahoval rozpočet organizace částky přibližně sedmi milionů šekelů (\$2mil.).²³⁶ Jejými hlavními dárci byla Evropská unie a řada evropských států, britská Křesťanská pomoc (Christian Aid), dánská Církevní pomoc (DanChurchAid), švédská Diakonia, mezi zámožské donátory bezpochyby patří Ford Foundation a nejdůležitějším izraelským přispěvatelem je New Israel Fund.²³⁷

Hlavní činnost

Agenda Izraelského informačního centra je velmi rozsáhlá. Pro svůj hlavní cíl, jímž je ochrana lidských práv na palestinských územích, uplatňuje následující strategie:

²³⁴ *B'Tselem 2003 Activity Report*. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2003_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

²³⁵ *B'Tselem 2008 Activity Report*. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2008_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

²³⁶ *B'Tselem*, NGO Monitor. Dostupný na WWW: http://www.ngo-monitor.org/article/b_tselem [2. 10. 2008; 18. 7. 2009].

²³⁷ *List of donors to B'Tselem*. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/english/About_BTselem/Donors.asp [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

- poskytování informací izraelské veřejnosti a mezinárodnímu společenství o porušování lidských práv na okupovaných územích,
- doporučování změn v dosavadní politice, které by vedly k rozsáhlejší ochraně lidských práv,
- podporování dialogu v rámci izraelské veřejnosti o lidsko-právních normách a o konkrétních politikách uplatňovaných na okupovaných územích.²³⁸

Jednotlivé strategie v sobě skrývají užívání rozličných pracovních metod, kterými se budu nadále zabývat.

Monitoring a dokumentace

B'Tselem monitoruje porušování lidských práv na Západním břehu a v Gaze prostřednictvím výpovědí obětí a svědků, k vyšší efektivnosti přispívají i terénní pracovníci. Komunikace s nimi ovšem často naráží na problémy spojenými se získáním povolení pro vstup zejména do Gazy. Informace shromažďuje B'Tselem také z jiných zdrojů. Těmito zdroji jsou především tisk a média obecně, ostatní nevládní organizace a armáda. Informační centrum spolupracuje v řadě případů také s vysokými vojenskými představiteli, zejména v takových případech, v kterých mohlo dojít k pochybení či nedbalosti bezpečnostních složek.

Na základě získaných informací vytváří statistiky na rozličná témata: například úmrtí, vazby a věznění, demolice domů, vyvlastňování pozemků, separační bariéra, check pointy apod.²³⁹ Dalšími informačními výstupy jsou různé dokumenty a publikace.

Publikační činnost

²³⁸ B'Tselem 2002 Activity Report. c. d., s.1.

²³⁹ B'Tselem: The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories. Dostupný na WWW: <http://www.euromedrights.net/172> [vyšlo nedat; 25. 7. 2009].

V průběhu posledních let se B'Tselem zaměřil také na publikační činnost. Výtisky distribuuje v první řadě v anglickém a hebrejském jazyce, některé jsou k dispozici i v jiných jazycích, především pak v arabštině. Dokumenty jsou rozšiřovány elektronickou cestou mezi jednotlivce, organizace, vládní a vojenské představitele, akademiky, diplomaty a novináře, dobrovolníci při různých kampaních rozšiřují materiál na univerzitách a v ulicích městských center.

Stranou každoročních souhrnných zpráv a řady každodenních příspěvků stojí ucelené publikace na určitá témata. Ty vznikají často ve spolupráci s dalšími organizacemi. Kupříkladu dokument nazvaný „One Big Prison“ vznikl v roce 2005 ve spolupráci s organizací HaMoked a upozorňuje na fakt, že Izraelem uvalená omezení, způsobují naprostou izolaci Gazy.²⁴⁰ V téže roce vydal B'Tselem publikaci s názvem „Under the Guise of Security: Routing the Separation Barrier to Enable the Expansion of Israeli Settlements in the West Bank“ na kterou navázal v následujícím roce dokumentem „A Wall in Jerusalem: Obstacles to Human Rights in the Holy City“. V dalších publikacích a dokumentech se izraelské informační centrum věnuje různým oblastem, kde dochází k porušování lidských práv Palestinců, pozornost zaměřuje především na zneužívání moci ze strany bezpečnostních sil, sjednocování rodin ve Východním Jeruzalémě, na sankční demolice domů apod.

Informační centrum jako zdroj informací

B'Tselem představuje významný zdroj informací o porušování lidských práv na okupovaných územích jak pro výzkumníky, diplomaty a novináře tak pro izraelskou a mezinárodní veřejnost. Představitelé organizace jsou často zváni na mezinárodní konference, předstupují před parlamenty rozličných států a různé mezinárodní organizace jako je Světová banka či UNICEF, kde prezentují informace o porušování práv Palestinců.

²⁴⁰ B'Tselem 2005 Activity Report.c. d., s. 9.

B'Tselem například také poskytuje informace zvláštnímu zpravodaji OSN pro otázky terorismu a lidských práv.²⁴¹

Na lokální úrovni spolupracuje organizace se vzdělávacími institucemi, iniciuje různá setkání a konference a odpovídá na řadu dotazů a žádostí o informace, které dostává z celého světa. Poskytuje informace rovněž armádě a upozorňuje vojáky na jejich závazky plynoucí z mezinárodního práva.

Důležitým zdrojem Informačního centra jsou webové stránky, které za poslední čtyři roky navštěvuje přibližně tři tisíce osob denně.²⁴² Návštěvník si může vybrat ze třech jazyků (hebrejšтина, angličtina, arabština) a od roku 2007, kdy B'Tselem zaměřil svou pozornost také na ruskou komunitu v Izraeli, přibyl i jazyk ruský. Na webových stránkách jsou k dispozici nejen různé dokumenty a výroční zprávy, ale také statistiky, mapy, video archív a archív fotografií. B'Tselem využívá řadu výhod, které dnes poskytuje internet, a založil si také vlastní stránku na Facebook, kde například v loňském roce zaměstnanci organizace iniciovali otevřenou dvoudenní diskusi o porušování LP k příležitosti Mezinárodního dne pro LP.²⁴³

Veřejné vzdělávání a prosazování LP

B'Tselem se snaží zvýšit povědomí o stavu LP na okupovaných územích a v tomto ohledu vytvořit u izraelských zákonodárců a izraelské veřejnosti závazek k mezinárodním normám. Přednášky a veřejná fóra jsou bezpochyby součástí tohoto úsilí, stejně tak i mediální propagace. V posledních letech B'Tselem vytvořil sofistikovanou informační kampaň, při které využívá daleko více a častěji prostor v médiích. Například v roce 2002 odstartoval informační kampaň v izraelském deníku Ha'aretz, kde každý týden po dobu šesti měsíců zveřejňoval výstřední „reklamy“, které ukazovaly na běžných denních

²⁴¹ *B'Tselem 2007 Activity Report*. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2007_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

²⁴² Na základě výročních zpráv čítal průměrný denní přístup na webové stránky v loňském roce 3250 návštěv, více než 2500 v roce 2007 a 3000 návštěv v letech 2006 a 2005.

²⁴³ *B'Tselem 2008 Activity Report*. c. d., s. 1nn.

událostech rozdíl mezi Palestinci a Izraelci.²⁴⁴ Cílem této kampaně bylo samozřejmě vyvolat diskusi o lidských právech a jelikož se tato kampaň ukázala jako úspěšná, pokračoval B'Tselem v publikaci podobných reklam i nadále a zahájil podobnou kampaň také na internetových stránkách, například na stránkách denního tisku Yediot Ahronot.

V řadě dalších aktivit hraje bezpochyby důležitou roli organizace studijních cest na palestinská území. B'Tselem se pomocí těchto cest snaží zvýšit povědomí mezi lidmi o vážných důsledcích, které s sebou přináší restriktivní izraelská politika. Cesty jsou organizovány pro široké spektrum jedinců a skupin – pro diplomaty, místní i zahraniční politiky²⁴⁵, novináře, představitele domácích i zahraničních židovských a jiných náboženských komunit, učitele středních škol, izraelské studenty středních škol, kteří se připravují na vstup do armády, akademiky,²⁴⁶ donátory (např. zaměstnance NIF) a další organizace a jednotlivce, kteří projeví zájem.²⁴⁷ Studijní cesty jsou teritoriálně zaměřeny především na Západní břeh a tematicky na restrikce pohybu Palestinců a separační bariéru, nicméně se dotýkají i dalších oblastí, kde dochází k porušování lidských práv. Mezi tyto oblasti patří osadnická politika, násilí ze strany osadníků a bezpečnostních složek, otázka odpovědnosti vojáků a armádních představitelů či demolice domů.²⁴⁸ V souladu s dokumenty informačního centra mají tyto cesty významný dopad na účastníky a mají vliv na způsob jejich dalších rozhodování.

B'Tselem zaměřuje svou pozornost také na vládnoucí garnituru. Informační centrum poskytuje vládním a vojenským představitelům informace o stavu lidských práv a také je informuje o událostech a incidentech, které nastaly, a požaduje od nich odpovědi a vyjádření. Výstupní zprávy z monitorování jsou zasílány všem členům Knesetu a ministrům, představitelům ozbrojených sil, hraniční a izraelské policie.²⁴⁹ Dále jsou

²⁴⁴ *B'Tselem 2002 Activity Report*. c. d., s.11.

²⁴⁵ V roce 2005 se těchto cest zúčastnili například členové Švédského parlamentu.

²⁴⁶ Cesty byly zorganizovány v průběhu roku 2005 pro akademiky z izraelských, švédských, amerických a italských univerzit.

²⁴⁷ *B'Tselem 2005 Activity Report*.c. d., s. 14.

²⁴⁸ *B'Tselem 2004 Activity Report*. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2004_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

²⁴⁹ *B'Tselem 2002 Activity Report*. c. d., s. 9.

organizovány společná setkání ke konkrétním záležitostem. B'Tselem sepisuje řadu petic a prohlášení, často v součinnosti s ostatními nevládními organizacemi a zasílá je soudním instancím.

Izraelské informační centrum upozorňuje na neuspokojivá vyšetřování a soudní stíhání vojáků a osadníků, kteří se dopouštějí násilí na Palestincích. V reportu z roku 2006 B'Tselem zmiňuje, že v této oblasti došlo k mírnému pokroku, když se počet zahájených vyšetřování vojáků, kteří se dopustili násilí na Palestincích, v porovnání s ostatními roky zdvojnásobil.²⁵⁰ Nicméně současný stav situace je stále velmi vážný. V roce 2008 informuje B'Tselem o zvýšení transparentnosti v případech násilností páchaných izraelskými osadníky. Dále pak ale uvádí, že z 84 centrem podaných stížností, bylo zahájeno pouze 18 vyšetřování.²⁵¹ K prosazování odpovědnosti používá Informační centrum řadu metod. Nejúčinnějšími se ukázala mediace a od roku 2007 nově zavedená metoda video dokumentace (viz níže).

B'Tselem zaměřuje v neposlední řadě svou vzdělávací činnost také na nevládní organizace samotné. Organizuje řadu školení a seminářů, poukazuje na výzvy, kterým v současném prostředí čelí nevládní lidsko-právní organizace. Připravuje speciální semináře a školení pro terénní pracovníky a poskytuje poradenství mnoha nevládním organizacím. Terénní pracovníci informačního centra často pomáhají právním organizacím při sběru informací a dat, které jsou potřebné k peticím zasílaným vrchnímu soudu. V tomto směru spolupracují také s organizacemi ACRI či HaMoked, kterým například poskytly dokumentaci k peticím o svobodě pohybu.²⁵²

Video dokumentace

V roce 2007 odstartoval B'Tselem video kampaň pod názvem „Shooting Back“. V prvním roce rozdál mezi palestinské rodiny žijící v potenciálně konfliktních oblastech 34 video

²⁵⁰ B'Tselem 2006 Activity Report, s. 6. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2006_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

²⁵¹ B'Tselem 2008 Activity Report. c. d., s. 5.

²⁵² B'Tselem 2006 Activity Report. c. d., s. 7.

kamer a v loňském roce se jejich počet zvýšil na 150.²⁵³ Cílem této kampaně je monitorování porušování LP v okamžicích a místech, v kterých by se terénní pracovníci informačního centra ocitli jen stěží. Tato video dokumentace následně slouží, jako další usvědčující materiál a zdroj informací.

Před zahájením kampaně musel B'Tselem nejprve zvolit místa pro používání kamer. Z mnoha lokalit byly nakonec zvoleny následující: Hebron a jeho okolí, Jeruzalém (Beit Iksa a Beit Safafa), Beit Ummar, Tulkarm (západní části okupovaného území)²⁵⁴ a později byly přidány oblasti Nábulusu, jordánského údolí a Betlému.²⁵⁵ Dále kontaktoval palestinské rodiny a zorganizoval řadu školení a seminářů pro nové majitele kamer. V roli kameramanů se nejvíce osvědčily především ženy a děti. Významným aspektem v tomto ohledu je navázání nové spolupráce, vytvoření nových sociálních vazeb.

Nejčastějšími výstupy video dokumentace jsou násilné akce ze stran bezpečnostních složek a osadníků. Skrze záběry videokamer byl ale také dokumentován vznik a vývoj nového židovského osídlení. Kamera byla umístěna do rodiny, žijící v blízkosti a její majitelé byly požádáni, aby natáčeli jakékoliv incidenty, které průběh vzniku osad doprovázely.²⁵⁶ Vznikl tak materiál, který vypovídá o metodách nových osadníků používaných k záboru území, tedy instalaci různých zátarasů a vyhánění místních obyvatel. Konfrontační situace také ukazují, jakým novým výzvám musí čelit původní obyvatelé.

V roce 2007 byly natočeny záběry ukazující násilí, kterého se dopouštěli židovští osadníci v Hebronu na místních obyvatelích. Záznam byl předán tisku a případ si získal širokou pozornost i v zahraničí. Vládní představitelé tak byli nuceni se případem zabývat. Premiér Ehud Olmert a ministr obrany Perez vydali oficiální prohlášení, kde odsoudili násilí osadníků. Na příkaz ministra vznikla speciální komise, která se útoky zabývala, a bylo zahájeno trestní řízení proti pachatelům. Této situace využily také další nevládní organizace. Uskupení Šalom achšav uspořádala za velké publicity demonstraci nedaleko

²⁵³ *B'Tselem 2008 Activity Report*. c. d., s. 9.

²⁵⁴ *B'Tselem 2007 Activity Report*. c. d., s. 10.

²⁵⁵ *B'Tselem 2008 Activity Report*. c. d., s. 9.

²⁵⁶ *B'Tselem 2007 Activity Report*. c. d., s. 11.

Hebronu a lidsko-právní organizace Ješ Din převzala případ mladého Palestince, který byl dříve napaden jedním z útočníků zaznamenaný na videu.²⁵⁷

V loňském roce natočila sedmnáctiletá dívka Salam Kanan záznam, na kterých je přistižen izraelský voják, jak zblízka střílí gumovým projektilem do spoutaného Palestince. Záběry brzy obletěly celý svět. Plukovník a seržant, který střílel, byli následně voláni k odpovědnosti. Nejprve byli obviněni z nevhodného chování, za které jim hrozil pouze rok vězení, izraelský nejvyšší soud však nakonec nařídil tvrdší postih.²⁵⁸

B'Tselem je se svou kampaní spokojen a pokračuje v ní i nadále. Video záběry používá jako důkazní materiál při soudních procesech, při vyřizování stížností na polici i v armádě, ale také jako informační zdroj o způsobu chování a života jak Palestinců, tak Izraelců. Záběry často získávají značnou popularitu, a tak se problematika porušování lidských práv ze strany Izraele dostává na přední stránky novin, do hlavního zpravodajského času světoznámých stanic, jako jsou například CNN, BBC, CBC, Sky News, al-Jazeera či al-Arabya. Díky takové popularitě vzrůstá i návštěvnost webových stránek informačního centra.²⁵⁹

Je ovšem nejisté jaký dopad ve skutečnosti záběry mají. Například dva měsíce po té, co Salam Kanan natočila výše zmíněné záběry, byly v téže oblasti izraelskými vojáky zastřeleny dvě palestinské děti. Tato událost však nebyla příliš reflektována. Také sama Salam Kanan a členové její rodiny, byli šikanováni izraelskými vojáky, po té, co předali záběry informačnímu centru.²⁶⁰ Tento fakt přivádí pozornost také na problémy a následky, kterým musí svědci incidentů čelit.

Kritici kampaně informačního centra uvádějí, že mediální prostor byl vždy ústřední arénou arabsko-izraelského konfliktu, z které většinou více těžili Palestinci. Tím, že neexistuje

²⁵⁷ B'Tselem 2007 Activity Report. c. d., s.12.

²⁵⁸ „Izrael nařídil přísnější trest po vojáky, kteří stříleli spoutaného Palestince“. Dostupný na WWW: www.novinky.cz [1. 7. 2009; 22. 7. 2009].

²⁵⁹ B'Tselem 2008 Activity Report. c. d., s. 9.

²⁶⁰ Human Rights Documentation in Palestine. New Media Development Communication. University of Columbia. Dostupný na WWW: <http://www.columbia.edu/> [vyšlo nedat; 25. 7. 2009].

paralelní kampaň, která by poukazovala na podobné násilí páchané Palestinci na izraelských občanech, se utváří jednostranný obraz, který jednoduše staví Izrael do negativního světla. B'Tselem se na tomto obrazu podílí značnou měrou.²⁶¹

Z mého pohledu se zdá kampaň důležitou v tom smyslu, že přítomnost kamer může v mnoha situacích zabránit násilí a pokud ji nezabrání, může se stát důležitým průkazným materiálem. Samozřejmě beru v potaz výše zmíněnou kritiku a do jisté míry s ní souhlasím. Musíme si ale uvědomit, že práce B'Tselemu se nezaměřuje na sledování trestné činnosti páchané ze strany palestinských obyvatel. Tuto roli by měl plnit stát (v tomto případě samospráva) potažmo palestinské lidsko-právní organizace. Samozřejmě má B'Tselem výhodu zejména v tom, že působí v demokratickém státě, který mu umožňuje svobodně se vyjadřovat, a tím otevřeně poukazovat i na rozpory s jeho principy.

²⁶¹ Text of NGO Monitor - New Statesman Q & A on B'tselem, NGO Monitor. Dostupný na WWW: <http://blog.ngo-monitor.org/> [10. 11. 2008; 25. 7. 2009].

Závěr

Jaký je tedy závěr a jaké je vyjádření k úvodní tezi, podle které existuje souvislost mezi veřejným vnímáním bezpečnostní hrozby a utvářením tlaku veřejnosti proti státu?

Přinejmenším první dvě dekády existence byl Izrael pod neustálým bezpečnostním tlakem arabských zemí. Tento tlak neustal ani v první polovině sedmdesátých let, která jsou ve znamení Jomkipurské války. Napětí se začalo uvolňovat s koncem desetiletí, kdy se v souvislosti s egyptsko-izraelskými rozhovory objevila první mírová uskupení, vymezující se vůči politice státu. Jejich význam byl posílen v průběhu osmdesátých let v souvislosti s invazí do Libanonu, která byla reprezentována řadou demonstrací, petičních akcí a vůbec rozsáhlou opozicí izraelské veřejnosti vůči státu. V tomto procesu však lidsko-právní organizace hrály ještě velmi malou úlohu. Impulzem pro jejich rozvoj byla bezpochyby až první intifáda.

V období první intifády nebyli Palestinci nijak významně organizováni a nepředstavovali izraelské společnosti příliš významnou bezpečnostní hrozbu. Dalo by se tedy předpokládat, že podpora lidsko-právních hnutí, které se zejména v tuto dobu zformovaly a staví se na odpor uplatňované politice Izraele, bude stoupat. V první fázi povstání tomu opravdu tak bylo, se zahájením mírového procesu ovšem nadšení a podpora ze strany veřejnosti opadla. Ústřední protagonisté mírového procesu v době dohod z Oslo i veřejnost byli čím dál více nevládní vůči lidsko-právní problematice. Z nedostatku veřejného zájmu musel například B'Tselem v závěru tisíciletí přerušit vydávání lidsko-právního časopisu Human Rights Quarterly.

Proces dosáhl svého pomyslného vrcholu v souvislosti s druhou intifádou. V tomto případě však byl nepřítel převlečen do nového hábitu, byl lépe organizovaný a daleko více ohrožoval civilní izraelské obyvatelstvo, na které byly především zaměřeny sebevražedné útoky. Stát začal uplatňovat mnohem restriktivnější politiku vůči Palestincům a veřejnost ji z většiny akceptovala a podporovala. Situace ústila do extrému a izraelské obyvatelstvo bylo k otázce porušování lidských práv Palestinců apatické až hostilní.

Přesto, se již v roce 2001 zformovala první nová lidsko-právní organizace, Machsom Watch, která později zaměřila svou pozornost na výstavbu separační zdi resp. na problematiku porušování práv na check pointech. Zajímavé v tomto směru je, že se v průběhu druhé intifády zrodila velice specifická uskupení. Například zmíněný Machsom Watch je feministickou organizací či Šovrim Shtika je organizace založená vysloužilými vojáky, kteří sbírají v izraelské armádě svědectví z druhé intifády.

Pokud je bezpečnostní hrozba vysoká a bezprostřední, pak se opozice vůči státu netvoří a když, tak pouze marginálně. Naopak je vytvořeno užší pouto společnosti a státu. Vzniká reciproční vztah, kde stát svému obyvatelstvu dokazuje schopnost znovu nastolit bezpečné prostředí a společnost poskytuje státu v jeho konání oporu. Tato skutečnost se například projevila také po teroristických útocích na obchodní centra ve Spojených státech, kdy byla oslabena pozice válečných zajatců a ti pak byli vystaveni mučení a držení bez řádného procesu po velmi dlouhou dobu. Pocit ohrožení byl v americké společnosti tak silný, že byly činy páchané na zajatcích omluveny a akceptovány.

Když se situace zklidní a bezpečnostní hrozba zeslábně, měla by vůči státu, podle vyslovené teze, opozice narůstat. Jak jsme ale viděli, v případě izraelských lidsko-právních organizací se tato tendence nepotvrdila. Pozornost veřejnosti se se zahájeným mírovým procesem opět zaměřila na podporu konání státu, nikoli na kritiku jeho politiky na poli lidských práv. Z těchto důvodů mohu v úvodu vyslovenou hypotézu potvrdit pouze z části.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

České publikace:

Bañouch H., Federko M. (eds), *Mezinárodní organizace*, Masarykova univerzita, Brno 2000.

Čejka M., *Izrael a Palestina, Minulost současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, Barrister & Principal 2008.

Čejka M., *Judaismus a politika v Izraeli*, Barrister & Principal 2009.

Člověk a lidská práva, Dokumenty OSN k lidským právům, Horizont Praha 1969.

Dohnalová M., *Antropologie občanské společnosti. Analýzy a interpretace s přihlédnutím k výsledkům vědecko-výzkumného a pedagogického zaměření Katedry oboru Občanský sektor FHS UK v Praze*, Nadace Universitas Masarykiana, Brno 2004.

Drulák P., *Teorie mezinárodních vztahů*, Portál, Praha 2003.

Gilbert, M., *Židé ve 20. století. Ze všech končin světa. Baset/Arista*, Praha 2002.

Hindlsová L., *Dlouhá cesta k míru, Bill Clinton a Blízký východ*, Professional Publishing 2004.

Hrubec M. (ed.), *Interkulturní dialog o lidských právech, Západní, islámské a konfuciánské perspektivy*, Filosofía, 2008.

Inrovince M., Hamás, *Islámský terorismus ve Svaté zemi*, Vyšehrad 2003.

Karas, P., *Blízký východ: arabsko-izraelský konflikt*. In: Gardavský, V. (ed.), *Otázky geografie 4. ČGS*, Praha 1997.

Kropáček L., *Blízký východ na přelomu tisíciletí*, Vyšehrad 1999.

Kropáček L., *Islámský fundamentalismus*. Vyšehrad 1996.

Krupp M., *Sionismus a stát Izrael: historický nástin*, Vyšehrad 1992.

Lukášek L., *Vývoj lidské dimenze, ochrany lidských práv a základních svobod*, v komentovaných dokumentech, I. díl, VŠE, Praha 2003.

Lukášek L., *Vývoj lidské dimenze, ochrany lidských práv a základních svobod*, v komentovaných dokumentech, II. díl, VŠE, Praha 2003.

Maier H., *Lidská práva – nárok na obecnou platnost a kulturní diference*. In: Jiří Hanuš (ed.), *Lidská práva: Nárok na obecnou platnost a kulturní diference*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2001.

Nálevka V., *Světová politika ve 20. století*, Aleš Skřivan ml., Praha 2000.

Plechanová V., *Úvod do mezinárodních vztahů, Výběr textů*, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, Praha 2003.

Sachar H. M., *Dějiny státu Izrael*, Regia 1998.

Terner E., *Dějiny státu Izrael*. Pardubice 1991.

Waisová Š., *Mezinárodní organizace a režimy*, Aleš Čeněk, Plzeň 2008.

Waisová Š., *Úvod do studia mezinárodních vztahů*, Aleš Čeněk, Plzeň 2005.

Zemanová Š., *Lidská dimenze mezinárodní politiky*, VŠE FHS, Praha 2004.

Zoubek V., *Lidská práva, Globalizace - bezpečnost*, Aleš Čeněk, Plzeň 2008.

Zahraniční publikace:

Falk R., *International law and Palestinian resistance*. In: Beinín, J, Stein, R. L. (ed): *The Struggle for Sovereignty, Palestine and Israel, 1993-2005*, Stanford, California 2006.

Galchinsky M, *Jews and Human Rights, Dancing at Three Weddings*, Rowman Littlefield Publishers, 2008.

Gerner D.J., Schwedler J. (eds.), *Understanding The contemporary Middle East*, Lynne Rienner Publishers 2004.

Ghost Town, Israel's Separation Policy and Forced Eviction of Palestinians from the Center of Hebron, B'Tselem, 2007.

Ground to a Halt, Denials of Palestinians' Freedom of Movement in the West Bank, B'Tselem, 2007.

Hall-Cathala D., *The Peace Movement in Israel, 1967-87*, Oxford 1990.

Hanelt Ch. P., Möller A. (eds.), *Bound to Cooperate, Europe and Middle East II*, Verlag Bertelsmann Stiftung, Gütersloch 2008.

Human Rights in the Occupied Territories, Annual Report 2007, B'Tselem.

Negotiations Primer, Palestine Liberation Organization, Negotiations Affairs Department.

Under the Guise of Security, Routing the Separation Barrier to Enable the Expansion of Israeli Settlements in the West Bank. B'Tselem, 2005.

Internetové zdroje:

Arab Charter on Human Rights: Written in 1994, it is enforced in 2008. Dostupný na WWW: <http://en.alkarama.org/> [21. 3. 2008; cit. 17. 6. 2009].

Amnesty International Report 2008, The State of the World's Human Rights. Dostupný na WWW: <http://archive.amnesty.org/report2008/document/101.pdf> [2008; 20. 7. 2009].

Amnesty International Report 2009, The State of the World's Human Rights. Dostupný na WWW: <http://thereport.amnesty.org/sites/report2009.amnesty.org/files/documents/air09-en.pdf> [2009; 20. 7. 2009].

Arábie, myslíš to upřímně? Dostupný na WWW: <http://www.amo.cz/publikace/arabie-mylis-to-uprimne.html> [27. 02. 2006; 20. 7. 2009].

Barzilai G., *War, Democracy, and International Conflict: Israel in a Comparative Perspective*. In: *Comparative Politics* 31, no. 3, 1999. Dostupný na WWW: www.jstor.org [vyšlo nedat.; 13. 12. 2008].

B'Tselem 2002 Activity Report. Dostupný na WWW: http://www.btselem.org/Download/2002_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

B'Tselem 2003 Activity Report. Dostupný na WWW: http://www.btselem.org/Download/2003_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

B'Tselem 2004 Activity Report. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2004_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

B'Tselem 2005 Activity Report. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2005_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

B'Tselem 2006 Activity Report, Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2006_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

B'Tselem 2007 Activity Report. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2007_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

B'Tselem 2008 Activity Report. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2008_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009]

Delling M., *Islam and Human Rights*, Master Thesis, School of Economics and Commercial Law, Goteborg University Department of Law 2004, Dostupný na WWW:

<http://gupea.ub.gu.se/dspace/bitstream/2077/1978/1/200484.pdf> [2004; cit. 14. 6. 2009].

Funding for NGOs. Dostupný na WWW: <http://www.globalpolicy.org/ngos/funding-for-ngos.html> [nedat.; cit. 20. 7.2009].

Hajjar L., *Human Rights in Israel/Palestine: The History and Politics of a Movement*. In: *Journal of Palestine Studies*, vol. 30, No. 4, 2001. Dostupný na WWW: www.jstor.org [vyšlo nedat.; 13. 12. 2008].

Hallward C. M., *Negotiating Boundaries, Narrating Checkpoints: The Case of Machsom Watch*. In: *Critique: Critical Middle Eastern studies*, vol. 17, No. 1, 2008. Dostupný na WWW: www.jstor.org.

Havlová R., *Izraelsko-palestinský konflikt*. Dostupný na WWW:

http://u3v.vse.cz/ucebni_materialy/U011_09_LS_Izrael_Palestina.ppt#376,94 [6. 4. 2009; cit. 27. 6. 2009].

Human Rights Documentation in Palestine. New Media Development Communication. University of Columbia. Dostupný na WWW: <http://www.columbia.edu/> [vyšlo nedat; 25. 7. 2009].

Human Right Watch, World Report 2008, Events of 2007. Dostupný na WWW:

http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/wr2k8_web.pdf [2009; 20. 6. 2009].

Human Right Watch, World Report 2009, Events of 2008. Dostupný na WWW:

http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/wr2009_web.pdf [2009; 20. 6. 2009].

„Izrael nařídil přísnější trest po vojáky, kteří střelili spoutaného Palestince“. Dostupný na WWW: www.novinky.cz [1. 7. 2009; 22. 7. 2009].

Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora. Dostupný <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/> [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

Karas P., *Kořeny izraelsko-palestinského konfliktu*, Dostupný na WWW: www.p3k.cz/izrael/Koreny%20a%20soucasnost.doc [vyšlo nedat.; 26. 6. 2009].

Khol R. (hlavní řešitel), *Koncept preemptivní sebeobrany v kontextu boje proti terorismu po 11. září 2001, Ústav mezinárodních vztahů Praha 200.*, Dostupný na WWW: <http://se2.isn.ch/serviceengine/FileContent?serviceID=10&fileid=E62A6B13-DA44-734B-F95C-F9AFC00E7CC5&lng=cs> [1. 3. 2005; cit. 16. 6. 2009].

League of Arab States, Arab Charter on Human Rights. Dostupný na WWW: <http://www1.umn.edu> [vyšlo nedat.; cit. 17. 6. 2009].

Makariusová R., *Mezinárodní neziskové organizace a spolupráce s OSN v historickém kontextu*, AGNES 2008, Dostupný na WWW: <https://servagn.agnes.cz/works/data/text/1/1-text.pdf> [2008; cit. 6. 7. 2009].

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Dostupný na WWW: <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=19852&tmplid=50> [6. 11. 2006; 18. 7. 2009].

Mezinárodní právo, palestínští uprchlíci, Dostupný na WWW: <http://www.osn.cz/mezinarodni-pravo/?kap=61> [2005; 16. 6. 2009].

Muhič – Dizdarevič S., *Mezinárodní nástroje na ochranu lidských práv*, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. Dostupný na WWW: http://www.fhs.cuni.cz/kos/kos_soubory/muhic_mezinarodni_nastroje_na_ochranu_lidskych_prav.doc [vyšlo nedat.; 20. 5. 2009].

NGOs in Consultative Status with ECOSOC. Dostupný na WWW: <http://www.sovereignty.net/p/ngo/NGOstatusUN.htm> [nedatováno; 27. 6. 2009].

Občanský sektor studie a souvislosti, sborník textů, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií. Dostupný na WWW: http://www.fhs.cuni.cz/kos/kestazeni/bcansky_sektor_studie_a_souvislosti.doc [vyšlo nedat., 20. 7. 2009].

Plocek, J., *Jakou mají budoucnost suverenity, národní a teritoriální stát?* Dostupný na WWW: <http://stredni.evropa.sweb.cz/editor/clanek120.pdf> [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

Response to report by human rights organizations on humanitarian situation in Gaza. Dostupný na WWW: www.mfa.gov.il [6. 3. 2006; 15. 7. 2009].

Rigby A., Unofficial Nonviolent Intervention: Examples from the Israeli-Palestinian Conflict, *Journal of Peace Research*, Vol. 32, No. 4 (Nov., 1995), Dostupný na www.jstor.org [vyšlo nedat.; 13. 12. 2008].

Shadroui H., Abraham N., Terry J., Rubenberg CH., Hajjar L., *International Human Rights Organizations and the Palestine Question*, MERIP Middle East Report, No. 150, 1988. Dostupný na www.jstor.org [vyšlo nedat.; 13. 12. 2008].

Statement by UN High Commissioner for Human Rights on the Entry into force of the Arab Charter on Human Rights, United Nation Press Release. Dostupný na WWW: <http://www.unhchr.ch/> [30. 1. 2008; 17. 6. 2009].

Šlosarčík I., *Mezinárodní organizace*. In: Dlouhá, J., Dlouhý, J., Mezřický, V. (eds.): *Globalizace a globální problémy, Sborník textů k celouniverzitnímu kurzu „Globalizace a globální problémy“ 2005-2007*, Praha 2006. Dostupný na WWW: <http://www.czp.cuni.cz/knihovna/globalizace.pdf> [2006; 6. 8. 2009].

Text of NGO Monitor - New Statesman Q & A on B'tselem, NGO Monitor. Dostupný na WWW: <http://blog.ngo-monitor.org/> [10. 11. 2008; 25. 7. 2009].

The Cairo Declaration and the Universality of Human Rights. Dostupný na WWW: <http://www.iheu.org/node/3162> [28. 5. 2008; 17. 6. 2009].

Všeobecná deklarace lidských práv. Dostupný na WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf> [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů ze dne 12. srpna 1949. Dostupný na WWW: http://www.cervenkykriz.eu/docs/mhp/zenevske_umluvy.pdf [vyšlo nedat.; 12. 7. 2009].

Stránky organizací:

<http://www.acri.org.il/eng/>.

<http://www.alhaq.org/>.

<http://www.amnesty.org/>.

<http://www.btselem.org/>.
<http://www.euromedrights.net/>.
<http://www.gisha.org/>.
<http://www.hamoked.org/>.
<http://www.hrw.org/>.
<http://www.machsomwatch.org/en>.
<http://www.nif.org/>.
<http://www.ohchr.org/>.
<http://www.oic-oci.org/>.
<http://www.phr.org.il/phr/>.
<http://www.rhr.org.il/>.
http://www.shovrimshtika.org/index_e.asp.
<http://www.stoptorture.org.il/en>.
<http://www.un.org/>
<http://www.unhchr.ch/>
<http://www.yesh-din.org/>.

Internetové zdroje k přílohám:

B'Tselem 2004 Activity Report. Dostupný na WWW:

http://www.btselem.org/Download/2004_Activity_Report_Eng.pdf [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242. Dostupný na WWW:

http://www.blizkyvychod.estranky.cz/clanky/dokumenty/rezoluce-rady-bezpecnosti-osn-c_-242

[20. 7. 2007; 18. 7. 2009].

What was the 1995 Oslo Interim Agreement? Dostupný na WWW:

<http://israelipalestinian.procon.org/viewanswers.asp?questionID=000439> [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

Israel's Pre-1967 Borders. Dostupný na WWW:

<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/borders.html> [vyšlo nedat.; 18. 7. 2009].

Přílohy

Příloha č. 1 - Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242

„Rada bezpečnosti

vyjadřující své pokračující znepokojení s vážnou situací na Blízkém východě, kladouc důraz na nepřístupnost nabývání území válkou a na nutnost usilovat o spravedlivý a trvalý mír, v němž bude moci každý stát v oblasti žít v bezpečí, zdůrazňující ještě více, že všechny členské státy ve svém souhlasu s Chartou OSN na sebe vzaly závazek jednat v souladu s článkem 2 Charty

1. prohlašujeme, že naplňování principů Charty vyžaduje dosažení spravedlivého a trvalého míru na Blízkém východě, který bude zahrnovat aplikaci následujících principů:
 - a) stažení izraelských ozbrojených sil z území okupovaných v předešlém konfliktu;
 - b) ukončení všech nároků a ozbrojených akcí a respektování a uznání svobody, územní celistvosti a politické nezávislosti všech států v této oblasti, práva na život jejich obyvatel uvnitř bezpečných a uznávaných hranic, bez hrozeb a užívání síly.
2. Dále prohlašujeme potřebu:
 - a) zaručení svobodné plavby mezinárodními vodami v oblasti;
 - b) nalezení spravedlivého řešení uprchlíků;
 - c) zaručení územní nedotknutelnosti a politické nezávislosti každého státu v oblasti prostřednictvím opatření zahrnujících vytvoření demilitarizovaných zón.
3. Žádá generálního tajemníka o ustanovení zvláštního zástupce pro Blízký východ, který za-loží a bude udržovat vztahy se zainteresovanými zeměmi, aby podpořil dosažení dohody a na-pomáhal dosáhnout mírového a uznávaného řešení v souladu s ustanoveními a principy této rezoluce.
4. Žádá generálního tajemníka, aby informoval Radu bezpečnosti o činnosti zvláštního zástupce v co nejkratším termínu.“

Příloha č. 2 – Hranice palestinských území před rokem 1967

Distances Between Israeli Population Centers and Pre-1967 Armistice Lines

Příloha č. 3 – Zóny palestinské samosprávy dle tzv. Přečhodné dohody, Oslo 1995

Příloha č. 4 – Ukázka z reklamní kampaně organizace B'Tselem

כשבדרך ללימודים צריך לעבור מחסום...

אחד ריוויב, סטודנט: "ברוב המקרים מעכבים אותנו כמה שעות ובסוף אומרים לנו לחזור הביתה. בגלל זה אנחנו מפסידים הרבה ימי לימודים, כשאלכס נמצא במחסום, אנחנו יודעים שלא נוכל להגיע לאוניברסיטה. לפעמים הוא מכריח סטודנטים לעשות תנועות מצהיקות, כמו לעמוד על רגל אחת, להרים ידיים ולקפוץ. אם הסטודנט מחעיף, אלכס מכה אותו, עם מכשיר הקשר שלו או עם הרובה. הוא מעכב את הסטודנטים בגשם, שעות, בלי סיבה."

**זה לא ביטחון.
זאת השפלה.**

■ הינם כולם כבר יודעים. מדיניות המנוק לא מוסיפה ביטחון ■ מדיניות המנוק מחאבדת לאזרחים ■ מדיניות המנוק הורסת אותנו מבחינה הכלכלית והחברתית ■ אנחנו מנסים להילחם על חירותנו ■ אנחנו מנסים להילחם על חירותנו ■ אנחנו מנסים להילחם על חירותנו

בצלם - מרכז המידע לביטחון האזרחים ■ מדיניות המנוק לא מוסיפה ביטחון ■ מדיניות המנוק מחאבדת לאזרחים ■ מדיניות המנוק הורסת אותנו מבחינה הכלכלית והחברתית ■ אנחנו מנסים להילחם על חירותנו ■ אנחנו מנסים להילחם על חירותנו ■ אנחנו מנסים להילחם על חירותנו

To get to class, you have to pass a checkpoint...Usually they detain us for several hours and then tell us to go back home. We've missed many classes as a result...(January 2004).

Příloha č. 5 – Israel's Adoption of Major Human Rights Treaties

Treaty	UN Adoption	Entry into Force	Israeli Signature	Israeli Ratification or Accession
Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide	9.12.1948	12.1.1951	17.8.1949	9.3.1950
Convention Relating to the Status of Refugees	28.7.1951	22.4.1954	1.8.1951	1.10.1954
Convention Relating to the Status of Stateless Persons	30.8.1961	13.12.1975	30.8.1961	None to date
International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination	7.3.1966	4.1.1969	7.3.1966	3.1.1979
International Covenant on Economic, Social, and Cultural Rights	16.12.1966	3.1.1976	19.12.1966	3.10.1991
International Convention on Civil and Political Rights	16.12.1966	23.3.1976	19.12.1966	3.10.1991
Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women	18.12.1979	3.9.1981	17.7.1980	3.10.1991
Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment	10.12.1984	26.6.1987	22.10.1986	3.10.1991
Convention on the Rights of the Child	20.11.1989	2.9.1990	3.7.1990	3.10.1991

Záznam o diplomové práci

Jméno a příjmení diplomantky:

Bc. Tereza Kalivodová

Název práce: Izraelské organizace pro lidská práva působící na palestinských území

Název práce EN: Israeli Human rights organizations operating in the Palestinian Territories

Obor: Mezinárodní vztahy a evropská studia

Rok obhajoby: 2009

Počet stran: 88

Počet příloh: 5

Vedoucí práce: JUDr., PhDr. Marek Čejka, Ph.D.

Anotace: Práce se zaměřuje na lidsko-právní dimenzi arabsko-izraelského konfliktu v historickém kontextu. Zabývá se otázkou jak bezpečnostní hrozby ovlivňují formování opozice izraelské veřejnosti vůči státu a jak se tento aspekt odráží v podpoře izraelských lidsko-právních organizací.

Klíčová slova CZ: Arabsko - izraelský konflikt, lidská práva, nevládní organizace, B'Tselem.

Klíčová slova EN: Arab - Israeli conflict, Human Rights, NGO, B'Tselem.

Místo uložení: knihovna MUP

Signatura: